

'hak-al'

H. Vennix

101.11

Parklaan 99

4102 EC Culemborg

10^E JAARGANG-NR2

APRIL

1984

NWC
natuur-en vogelwacht
CULEMBORG

natuur-en vogelwacht CULEMBORG

Nederland Weidevogelland

Zoals u misschien inmiddels weet, heeft de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, 1984 uitgeroepen tot weidevogeljaar.

Bijna alle soorten weidevogels in Europa broeden in Nederland, helaas gaan verschillende soorten sterk in aantal achteruit, b.v. kemphaan en tureluur.

Daarom voert Vogelbescherming in samenwerking met vele andere organisaties en personen verschillende acties ten behoeve van onze weidevogels.

Dinsdag 3 april 1984 komen de zomerpostzegels weer uit met als speciaal thema de weidevogels.

Deze zomerzegels worden gesierd door afbeeldingen van kievit, grutto, tureluur en kemphaan, vier zeer karakteristieke weidevogels voor het Nederlandse landschap.

In Culemborg zullen de eerste zomerpostzegels verkocht worden aan de Natuur- en Vogelwacht Culemborg, vertegenwoordigd door Arie v.d. Ham, Harry v.d. Warenburg e.a.

Dit zal geschieden 's morgens om half negen.

De meeropbrengst van deze postzegels zal o.a. ten goede komen aan de bescherming van de weidevogels.

De N.V.W.C. roept u dan ook op deze zeer fraaie postzegels aan te schaffen alhier op het postkantoor aan het Jach, bij het standje van het comité voor zomerpostzegels.

U dient er een goede zaak mee!

O P G A V E F O R M U L I E R H E M E L V A A R T S K A M P

woensdag 30 mei t/m zondag 3 juni 1984

Naam :

Adres :

Tel. nr.:

geeft zich op voor personen.

Namen van deze mede op te geven deelnemers:

1.
2.
3.
4.
5.
6.

Voor personen beneden 18 jaar graag ook leeftijd opgeven.

wijze van vervoer:

- auto, aantal plaatsen vrij voor eventuele meerrijders:
- trein, vervoer gratis
- trein, kortingskaart of daluren
- trein, volledig tarief

Opmerkingen:

.....

.....

.....

aankruisen hetgeen van toepassing is.

Inleveren vòòr 1 mei 1984 bij Leo van der Kooij, Vliegerweg 3, Culemborg.

kontaktadres: Natuur- en Vogelwacht Culemborg
Postbus 381, 4100 AJ Culemborg.

Begeleiding Jeugdgroep: Kars Veling, Gandhi 91, Culemborg.

Coördinatie Inventarisaties: Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 4 5 0

Bibliotheek: Arie v.d. Ham, Ravelijnstraat 193,
Culemborg, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 8 6 4 5
Boeken en verslagen in 't Nonnetje.
Geopend: dinsdag van 19.00 tot 20.00 uur,
uitgezonderd de maanden juli en augustus.

"Het Vogeljaar": Jaarabonnement 1984 door overschrijving
van f 17,50 op de girorekening van de
N.V.W.C., met vermelding van "Vogeljaar".

Lidmaatschap: Nieuwe leden opgeven bij de penningmeester,
evenals adreswijzigingen.

Penningmeester: Frans Waroux, Moerbeiboom 45, Culemborg,
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 3 9 3
Gironr.: 3 4 3 3 3 5 1 t.n.v. F. Waroux,
rek. Natuur- en Vogelwacht Culemborg.

Kontributie: Betaling per toegezonden acceptgirokaart.
Jeugd lidmaatschap f 10,-- per jaar
Volwassene f 20,-- per jaar
Gezins lidmaatschap f 20,-- per jaar
Post-lidmaatschap f 20,-- per jaar

Klubhuis: 't Nonnetje. Voormalig zusterhuis naast
Sociale Academie, einde Ridderstraat.
Buitentrapje op, gang in, tweede deur
rechts.

Kontaktadres Vogelwerkgroep en
inleveradres waarnemingen: Tom Kompier, Weidsteeg 69, Culemborg,
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 4 9 8 5

Sekr. Milieuwerkgr. Noordwest-Betuwe: Postbus 288, 4100 AG Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 3 3 8 6
tel.: 0 3 4 3 6 - 1 6 8 7

Redaktieteam en -adressen: Breun Jansen, Eikeboom 31, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 4 8 8 5
Jan Rietvink, Ereprijs 39, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 6 4 0 7
Harry v.d. Warenburg, Schapebloem 20,
Culemborg, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 4 3 5 8

Plantenwerkgroep:

Han Jansen, Akkerwinde 10, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 5 5 1

Knotwilgenwerkgroep:

Peter v.d. Ree, Dahliastraat 47, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 0 0 2

Paddenwerkgroep:

Theo de Jong, Prijssestraat 19, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 7 8 8 7

Kampen, lezingen, dia-avonden,
en kursussen:

Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 4 5 0

Nestkasten-coördinatie Plantage:

Joost Schuurman, Prijssestraat 65,
Culemborg, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 3 6 5 2

Wintervoeding:

Hans Rietvink, Ereprijs 39, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 6 4 0 7

Aanhangwagen:

De N.V.W.C.-aanhangwagen "Jopie" is
voor iedereen te huur voor f 7,50 per
dag of gedeelte van de dag (te betalen
direkt bij terugbezorging).
Gaarne vooraf reserveren bij Arie v.d.
Ham, Ravelijnstraat 193 te Culemborg,
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 8 6 4 5 .
Men dient zelf te zorgen voor de wette-
lijk voorgeschreven kentekenplaat.
Tevens zijn alle schades voor eigen rekening.

Verbandtas en -trommel:

Voor alle activiteiten is een verbandtas
en -trommel aanwezig in 't Nonnetje.
Aanvullingen z.s.m. na gebruik doorgeven
aan de beheerder:

Paul v.d. Sluis
Weidsteeg 87
4102 AC Culemborg
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 3 0 8 7

De oproep voor hulp bij het paddenprojekt is succesvol geweest. Het gaas voor de aanstaande trek is reeds geplaatst.

In deze Hak-al treft u een bijlage aan. Dit is een herhaalde oproep voor deelname aan het Hemelvaartskamp 1984, dat gehouden wordt van woensdag 30 mei t/m zondag 3 juni.

Via de plaatselijke pers heeft u onlangs kunnen vernemen dat voor een symbolisch bedrag het voormalige ketelhuis Terweijde als verenigingsruimte door de gemeente Culemborg ter beschikking is gesteld aan de Ziekenomroep Culemborg en de Natuur- en Vogelwacht Culemborg. De noodzakelijke verbouwkosten zullen echter door de respektievelijke verenigingen zelf moeten worden opgebracht. Hiervoor is de huisvestingskommissie van de N.V.W.C. doende te inventariseren welke fondsen er eventueel voor kunnen worden aangewend.

Voor wat betreft het verloop houden wij u op de hoogte.

Degenen die willen deelnemen aan de vervolplantenkursus 1984 kunnen zich vòòr 15 april a.s. opgeven. Voor de wijze waarop, zie pag. 20.

Inhoud:

- pag. 4 - wintervogelonderzoek uiterwaarden tussen de veerponten Culemborg en Beusichem;
- pag. 7 - verslag kamp Renesse + waarnemingen;
- pag. 10 - een grote bonte specht als moordenaar;
- pag. 11 - stootvogeltelling d.d. 15 januari 1984;
- pag. 18 - nieuws van de milieuwergroep;
- pag. 19 - verslag van de plantenwerkgroep d.d. 6 februari 1984;
- pag. 20 - plantenkursus 1984;
- pag. 21 - "grassen", een van de belangrijkste voedselbronnen voor mens en dier, door Teun Verweij;
- pag. 25 - verslag maandelijkse vergadering d.d. 20 februari 1984;
- pag. 27 - natuurbeschermingskampen voor jongeren van 15 t/m 25 jaar, via het I.V.N.;
- pag. 28 - albinistische zilvermeeuw bij Culemborg;
- pag. 30 - dankwoord fam. Kievit i.v.m. hun 25-jarig huwelijk;
- pag. 31 - verslag vogelwerkgroep-vergadering d.d. 12 maart 1984;
- pag. 33 - twee bekende flora's ingrijpend vernieuwd;
- pag. 35 - verslag maandelijkse vergadering d.d. 19 maart 1984;
- pag. 37 - oproep avondvierdaagse 1984;
- pag. 38 - ekskursieprogramma.

Wintervogelonderzoek van het uiterwaardengebied tussen de veerponten van Culemborg en Beusichem.

Al 25 jaar wordt een lijst bijgehouden van vogels die in de omgeving van Culemborg worden waargenomen. Het uiterwaardengebied bij Beusichem is verschillende keren op wintervogels onderzocht. De laatste keer is dit in de winter van '78 - '79 gebeurd door Marcel van der Tol e.a. De vogelkursus van 1982 was voor mij een aanleiding om het uiterwaardengebied tussen de veerponten van Culemborg en Beusichem te onderzoeken met het doel een vergelijking te kunnen maken met eerder-gedane onderzoeken en tevens het verloop van de waargenomen soorten te beschrijven.

De telgebieden werden zowel aan de noord- als aan de zuidzijde van de Lek in 4 stukken verdeeld; de nummering is ald volgt:

Noordzijde van west naar oost 1 t/m 4; zuidzijde van oost naar west 5 t/m 8.

Geteld werden alleen vogels die in de telgebieden werden gesignaleerd als zijnde rustend, fouragerend, overwinterend.

Vogels die op grote hoogte doortrokken zijn niet in de waarnemingen opgenomen. Er is alleen vanaf de ponten en dijken geteld, hetgeen inhoudt dat b.v. het gebied "de Heul" in de Buitenwaard niet onderzocht is (Een onderzoek van dit gebied zou trouwens best interessant kunnen zijn!). Ik heb geprobeerd om het zuidelijk gebied wekelijks en het noordelijk gebied eens per 14 dagen te tellen, hetgeen aardig gelukt is. Tevens heb ik gepoogd om de telgebieden op een konstant tijdstip te bezoeken, t.w. binnen 2 à 3 uur na zonsopgang. Ook dit is goed gelukt; 76 % van de tellingen werden binnen 3 uur na zonsopgang gestart. Gedurende de telperiode heb ik ook de minimum- en maximumtemperatuur genoteerd. Per teldag is bijgehouden hoeveel exemplaren van een soort in een telgebied zijn waargenomen. Uit deze gegevens is onderstaande tabel samengesteld. Per soort is het totaal aantal exemplaren gedurende de hele telperiode per telgebied weergegeven.

soort	1	2	3	4	5	6	7	8	N	Z	N+Z
dodaars	-	-	-	-	1	-	3	-	-	4	4
fuut	2	-	-	1	5	-	2	-	3	7	10
kuifduiker	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1
aalscholver	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	2
blauwe reiger	2	6	1	3	7	9	11	1	12	28	40
knobbelzwaan	12	9	8	10	-	38	101	20	39	159	198
rietgans	-	-	12	-	-	4	-	-	12	4	16
grauwe gans	-	-	24	-	-	-	-	-	24	-	24
bergeend	9	2	1	2	2	2	-	-	14	4	18
smient	72	-	-	4	1	-	1	-	76	2	78
krakeend	-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	5
wintertaling	14	8	-	-	-	-	1	-	22	1	23
wilde eend	198	648	38	324	246	95	299	56	1208	696	1904
pijlstaart	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
slobeend	5	-	-	-	-	-	42	-	5	42	47
tafeleend	82	6	-	25	61	2	6	55	113	124	237

soort	1	2	3	4	5	6	7	8	N	Z	N+Z
kuifeend	92	50	-	45	38	11	54	168	187	271	458
toppereend	2	-	-	-	-	-	1	-	2	1	3
grote zaagbek	-	-	-	3	2	-	-	-	3	2	5
sperwer	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1
buizerd	-	5	7	-	-	3	5	4	12	12	24
ruigpootbuizerd	-	1	-	-	-	-	3	3	1	6	7
torenavalk	2	2	3	-	1	2	3	10	7	16	23
patrijs	-	2	-	-	-	-	-	7	2	7	9
fazant	-	-	-	-	1	-	1	-	-	2	2
waterhoen	15	-	-	-	-	2	40	2	15	44	59
meerkoet	4476	1248	400	1067	1660	989	2063	667	7191	5379	12570
scholekster	-	9	-	8	-	15	-	9	17	24	41
kievit	1298	1287	891	90	75	754	338	108	3566	1275	4841
watersnip	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1
grutto	2	3	39	9	-	1	9	7	53	17	70
wulp	-	43	441	70	1	20	12	-	554	33	587
zwarte ruiter	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
tureluur	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3
kokmeeuw	1651	2258	1239	539	767	888	493	171	5687	2319	8006
stormmeeuw	4	9	7	-	-	8	6	1	20	15	35
zilvermeeuw	6	18	5	4	4	-	-	-	33	4	37
grote mantelmeeuw	2	2	-	1	1	1	1	-	5	3	8
holenduif	2	-	4	5	6	-	-	9	11	15	26
houtduif	14	2	36	1	76	67	51	9	53	203	256
steenuil	-	-	-	-	-	1	4	-	-	5	5
veldleeuwerik	8	3	8	3	1	2	6	1	22	10	32
graspieper	55	3	5	16	-	2	36	46	79	84	163
witte kwikstaart	5	1	-	8	-	-	4	-	14	4	18
winterkoninkje	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	2
heggemus	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1
roodborst	-	-	-	-	-	2	1	1	-	4	4
merel	-	-	-	-	24	2	3	11	-	40	40
kramsvogel	170	150	55	17	20	30	55	521	392	626	1018
koperwiek	1	-	-	-	11	16	30	11	1	68	69
tjiftjaf	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2	2
matkop	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1
pimpelmees	-	-	-	-	8	4	2	-	-	14	14
koolmees	2	-	-	2	17	4	6	14	4	41	45
boomkruiper	-	-	-	-	1	1	-	-	-	2	2
vlaamse gaai	-	-	-	-	-	-	1	3	-	4	4
ekster	7	6	31	6	53	45	39	28	50	165	215
kauw	4	8	-	-	42	-	-	2	12	44	56
roek	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1
zwarte kraai	24	89	23	52	86	28	54	23	188	191	379
spreeuw	90	610	18	160	105	97	275	215	878	692	1570
huismus	-	-	-	-	5	-	-	29	-	34	34
ringmus	-	-	-	-	-	3	-	-	-	3	3
vink	-	-	2	-	2	1	-	8	2	11	13
groenling	-	-	-	-	-	-	-	30	-	30	30
putter	-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	5
rietgors	1	-	8	2	-	-	1	-	11	1	12

Het is interessant te zien in welk gebied de meeste waarnemingen van een soort zijn gedaan. Er vallen opmerkelijke verschillen tussen noord- en zuidzijde te konstateren.

Uit de tabel valt ook af te leiden hoeveel soorten er per telgebied zijn waargenomen. Totaal zijn dit 67 soorten; waarvan 45 soorten aan de noordzijde en 63 soorten aan de zuidzijde.

Aan de noordzijde werden in telgebied 1, 2, 3 en 4 resp. 36, 29, 25 en 28 soorten geteld; aan de zuidzijde in gebied 5, 6, 7 en 8 resp. 34, 37, 46 en 34 soorten. Het verschil tussen noord- en zuidzijde valt te verklaren uit het feit dat het gebied aan de zuidzijde gevarieerder in begroeiing is. Opmerkelijk is ook dat aan de noordzijde in gebied 1 (PPC, ofwel Plasjes Pont Culemborg) 36 van de 45 soorten en in gebied 7 (PWS, ofwel Plasjes Weidsteeg) 46 van de 63 soorten werden waargenomen (Belangrijke gebieden dus!).

Gekonkludeerd mag worden dat, in vergelijking tot eerder gedane onderzoek de meeste soorten niet in aantal teruggaan. Bij sommige soorten is zelfs een toename te bespeuren (o.a. de wulp).

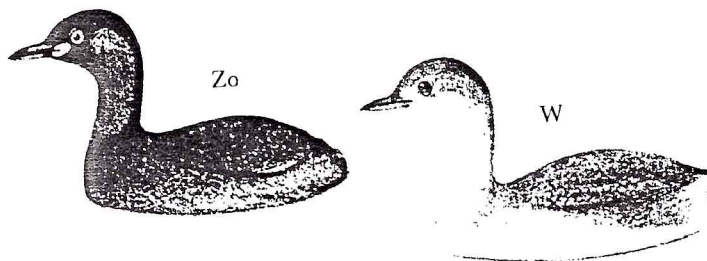
Dit geldt niet voor de ganzensoorten. De winter van '82 - '83 was voor de ganzen geen reden om het Culemborgse gebied in grote getalen te bezoeken.

Samengevat kan gesteld worden dat het goed gaat in het uiterwaardengebied. Nog wel! Met een mogelijke dijkverzwaring in het verschiet moeten we ons wel op het ergste voorbereiden. Met name in gebied 7 (PWS) zal dit een ernstige aanslag kunnen worden op het leefklimaat van veel vogelsoorten.

Wie verder geïnteresseerd is in dit onderzoek kan mijn verslag lezen uit de bibliotheek van de N.V.W.C. of met mij contact opnemen.

In het verslag wordt nader ingegaan op het verloop van de soort gedurende de winter o.a. onder invloed van weersomstandigheden.

Henk Vennix.

Dodaars
Podiceps ruficollis

Op woensdag 28 december 1983 kwamen we allen aan in het hartstikke-onwijs-gaaf-te gekke kamphuis. In hele mooie Zeeuwse stijl.

's Avonds lag iedereen (nou ja iedereen) in zijn of haar bed, op de slaapzaal. Eén van de weinige slaapzalen met een vloerkleed.

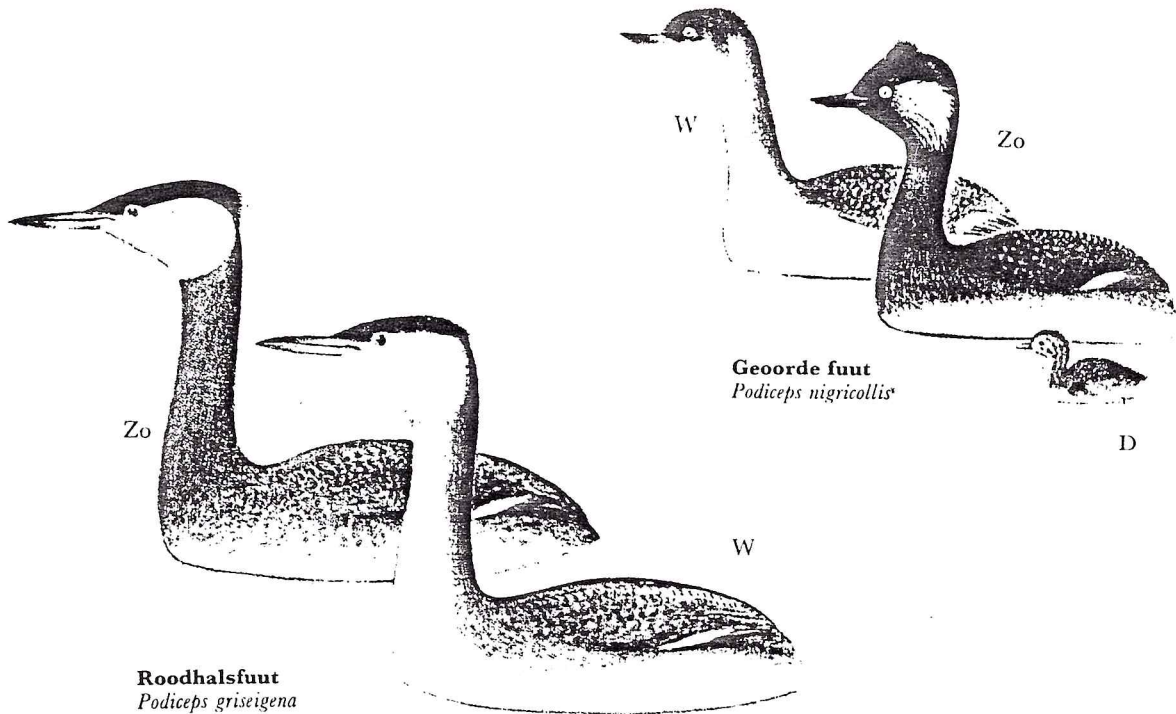
Het huis lag verstopt achter een boerderij, maar toch midden in het dorp. Bij het kamphuis stonden stallen en in één van die stallen stond een schaap dat de naam Dicky draagt. Ze (ja ze) is mank.

Ze is 8 jaar en mag daar zo oud worden als ze wil. We hadden als weer: donderdag: mist; vrijdag: lente; zaterdag: storm.

Voor mensen die mee zijn gegaan naar "De Schelphoek", een half uur fietsen vanaf dat kamphuis naar ons kamphuis. Het eten was om op te vreten. (kokers hoera!). Er was iemand meegekomen die zich berucht heeft gemaakt, Esmeralda, ze kreeg eerst een beker water over haar hoofd heengegoid. Toen is ze twee keer onder de douche gestopt. Ze was niet de enige; Tom is er (maar) 1 keer onder gestopt. Er werd in het speelhol druk gevoetbald (tafelvoetbal) en geping-pongd.

Op nieuwjaarsnacht zijn een aantal mensen nog naar het strand geweest. Zondag 1 januari namen we afscheid van ons kamphuis, schapen, vogels en al het andere.

Hedda.

Het was voor vogels een goed kamp met maar liefst 104 soorten. De belangrijkste soorten zal ik nader beschrijven.

- roodkeelduiker - Vrijwel dagelijks waargenomen op het strand en langs de Brouwersdam met tot 4 exx. per dag. Eenmaal werd een stookolie-slachtoffer waargenomen.
- fuut - Talrijk op zee en langs de Brouwersdam. Er zijn vele exemplaren met olie gevangen en afgemaakt.
- roodhalsfuut - Een adult exemplaar in winterkleed verbleef enige dagen langs het strand nabij de Brouwersdam.
- kuifduiker - Een exemplaar in winterkleed werd geobserveerd langs de Brouwersdam.
- geoorde fuut - Ook van deze soort werd een exemplaar langs de Brouwersdam gezien.
- dodaars - Van deze kleinste fuut werden tientallen exemplaren gezien.
- aalscholver - Langs de Brouwersdam verbleven enige tientallen, terwijl van de kuifaalscholver 3 exx. werden gezien.
- flamingo - Er werden 33 flamingo's geteld. Een behoorde tot de Europese soort, 31 tot de Chileense, terwijl een zeer donker exemplaar nog niet nader is gedetermineerd. Het was weer een zeer vreemde ervaring om deze vogels te zien.
- kleine zwaan - Er werden enkele groepjes van de zwaan gezien.
- Van de ganzen werden rotgans, brandgans, kolgans en rietgans gezien. De rotgans met ca. 2500 exx., waarvan ca. 1500 nabij de Schelphoek. Van de brandgans werden ca. 2000 exx. geteld bij de Schelphoek. De kolgans werd weinig gezien, maar Zeeland is dan ook een akkergebied, dus veel meer geschikt voor de rietgans. Ze werden resp. met 60 en 4000 exx. waargenomen.
- Er werd 1 0 krakeend gezien en vele pijlstaarten. De slobeend werd voor de winter veel gezien met ca. 100 exx. Van de toppereend werden 8 00₊₊ gezien langs het strand. De brilduiker werd vooral langs de Brouwersdam veel gezien.
- Ook langs de Brouwersdam werden 2 ijseenden (1 0, 1 0₊) gezien. De zwarte zeeëend was langs het strand gewoon met ca. 50 exx., terwijl de grote zeeëend met zo'n 10 exemplaren was vertegenwoordigd. De eidereend was heel gewoon met honderden exemplaren. Onderweg naar Zeeland had Jandirk nog een grote zaagbek, maar op kamp zelf zagen we enkel, maar vele, middelste zaagbekken.
- Van de stootvogels zagen we bedroevend weinig. Ik wil hier noemen: sperwer (ca. 5), smelleken 1 0₊ en blauwe kiekendief 1 0 en 1 0₊.
- Van de patrijs werden enkele troepjes gezien.

Ik had het geluk mijn tas kwijt te raken, zodat ik in een klein slootje, terwijl ik aan het zoeken was, een prachtige adulte waterral kon bekijken.

Bij de Inlagen zaten weer duizenden scholeksters. De goudplevier werd met honderden, de zilverplevier met tientallen gezien. De steenloper werd samen met drieteen-, bonte en paarse strandloper regelmatig gezien langs de kust. Eenmaal werd 1 kanoetstrandloper gezien, evenals een watersnip.

De rosse grutto werd regelmatig gezien. Er werden 2 witgatjes, 2 zwarte ruiters en tientallen tureluurs waargenomen. Van de kluut werden ca. 50 exx. gezien. Er werd 1 onv. dwergmeeuw gezien en ca. 10 drieteenmeeuwen.

Bijzonder was de herhaalde waarneming van 3 adulte grote sterns nabij de Brouwersdam.

Op 1 januari werd bij een laatste bezoek aan het strand nog een zeekoet gezien. Op een nacht werd een jagende ransuil gezien.

Een ♂ groene specht werd fouragerend in een weiland gezien, terwijl er enkele grote bonte spechten werden gezien.

Een van de beste waarnemingen van het kamp was wel die van een adult ♂ strandleeuwerik langs de Brouwersdam op 29 december.

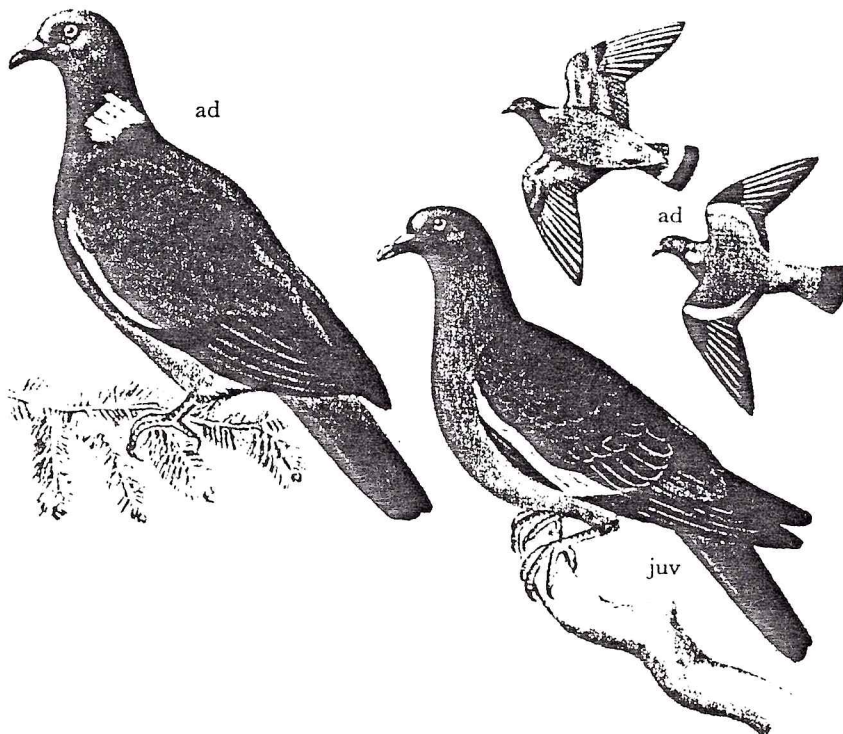
Er werden enkele bonte kraaien en een troepje roeken gezien.

We hadden enkele grote lijsters en enkele troepjes van de staartmees.

Tenslotte hadden we nog ca. 5 fraters.

Verdere soorten:

blauwe reiger, knobbelzwaan, wilde eend, smient, wintertaling, bergeend, tafel-eend, kuifeend, torenvalk, buizerd, meerkoet, waterhoen, kievit, wulp, grote mantelmeeuw, zilvermeeuw, stormmeeuw, kokmeeuw, holeduif, houtduif, turkse tortel, veldleeuwerik, graspieper, witte kwik, spreeuw, vlaamse gaai, ekster, kauw, zwarte kraai, winterkoning, heggemus, goudhaantje, roodborst, merel, zanglijster, koperwiek, kramsvogel, pimpelmees, koolmees, boomkruiper, huismus, ringmus, vink, groenling, sijs, putter.

Tom Kompier.

Houtduif
Columba palumbus

Een grote bonte specht als moordenaar!!!

Deze merkwaardige waarneming deed ik bijna een jaar geleden. Maar ik wil hem u niet onthouden. Want het volgende gebeurde namelijk in de Plantage op 16 april 1983. Mijn eerste waarneming op die dag van grote bonte spechten, was een fouragerend paartje, die zich in het geheel niet agressief gedroegen. Even later, toen het paartje al weg was, zal ik een solitair vrouwtje. Ik had niet de indruk dat beide vrouwtjes dezelfde waren. Zij was laag op de stammen van de bomen aan het fourageren, terwijl zij eerst hoog in een boom bezig was, waarbij de stukken schors naar beneden kwamen. Even later vloog ze weg naar de voorzijde van de Plantage.

Ongeveer een minuut later hoorde ik een hoop kabaal, voortgebracht door, wat later bleek, twee GBS-sen. Het kabaal bestond uit de welbekende alarmroep van de GBS maar dan scherper van klank en de lettergroepen (tjick, tjick) volgden elkaar veel sneller op, dan bij de gewone alarmroep.

Toen ik op zoek ging naar de veroorzakers van het geluid, vond ik vooraan, net buiten de Plantage, op een grasveldje een hoopje spartelende veren, die het geluid voortbrachten.

Het hoopje bleek dus een gevecht te zijn tussen twee vrouwtjes GBS-sen, waarvan er één al duidelijk aan de winnende hand was. Dat leek mij het vrouwtje te zijn die ik al eerder, alleen, gezien had (dit dus zuiver op gevoel).

De gevechtshandelingen waren de volgende: elkaar bewerken met de snavel, het doel was vnl. de schedel. Tot deze handeling kwam het verliezende en onderliggende vrouwtje niet toe, zij bracht het enkel tot een voortdurend vleugelgeklapper en geschreeuw. Tussen het gehak en geschreeuw door werd er regelmatig rondgekeken, waarbij het even stil werd en het winnende vrouwtje met beide poten op de borst van de ander stond, die dan roerloos onder haar lag.

In de loop van het gevecht kreeg het winnende vrouwtje steeds meer overwicht, totdat zij op het laatst haar woede (?) koelde op een dood vrouwtje. Ze hield hiermee op toen ik, door mijn nieuwsgierigheid gedreven, te dichtbij kwam en haar daardoor uiteindelijk verjoeg. Zij vertoonde hierbij geen zichtbare verwondingen, terwijl het dode exemplaar een gat in haar schedel had van enkele milimeters.

De vragen die bij mij opkwamen toen ik dit waarnam waren de volgende:

Is zo'n gevecht met dodelijke afloop al eens eerder waargenomen, hetzij in de vogelwereld, hetzij in de dierenwereld in het algemeen? En weet iemand een verklaring voor dit gedrag? En als laatste vraag, waarom ging het vrouwtje door toen zij de andere al gedood had?

Ik zie het antwoord graag in de Hak-al verschijnen.

Paul van Veen.

Stootvogeltelling d.d. 15 januari 1984; een vergelijking met voorgaande jaren.

Op zondag 15 januari werden er bij Culemborg stootvogels geteld in een gebied van ca. 7200 ha. dat zich uitstreckte van de Diefdijk in het westen tot Rijswijk in het oosten (zie fig. 1). Het gebied was in drieën gedeeld, die werden geteld door drie telploegen. Het eerste omvatte de Goilberdingerwaard en het Beesdse Veld, een tweede de Regulieren en het Beusichemse Veld, de laatste de uiterwaarden, behalve de Goilberdingerwaard.

Het weer werkte met een harde wind te telling tegen. Vele stootvogels, die normaliter op paaltjes in het open veld zouden zitten, zaten nu in populierenbossen en boomgaarden. Vooral in die gebiedsdelen met vele populierenbossen (Regulieren, Beesdse Veld) werd daarom onderteld.

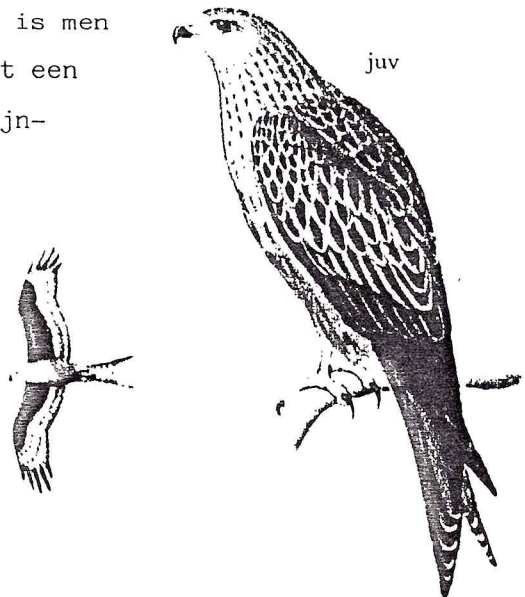
In totaal werden 62 stoorvogels gezien, minder dan in 1983 (het gebied was toen 200 ha. groter). Nemen we de ondertelling door de wind in acht, dan kunnen we aannemen dat dit jaar beter was. Er werden 14 torenvalken (*Falco tinnunculus*), 9 sperwers (*Accipiter nisus*), 38 buizerds (*buteo buteo*) en 1 rode wouw (*Milvus milvus*) gezien.

Soortbespreking:

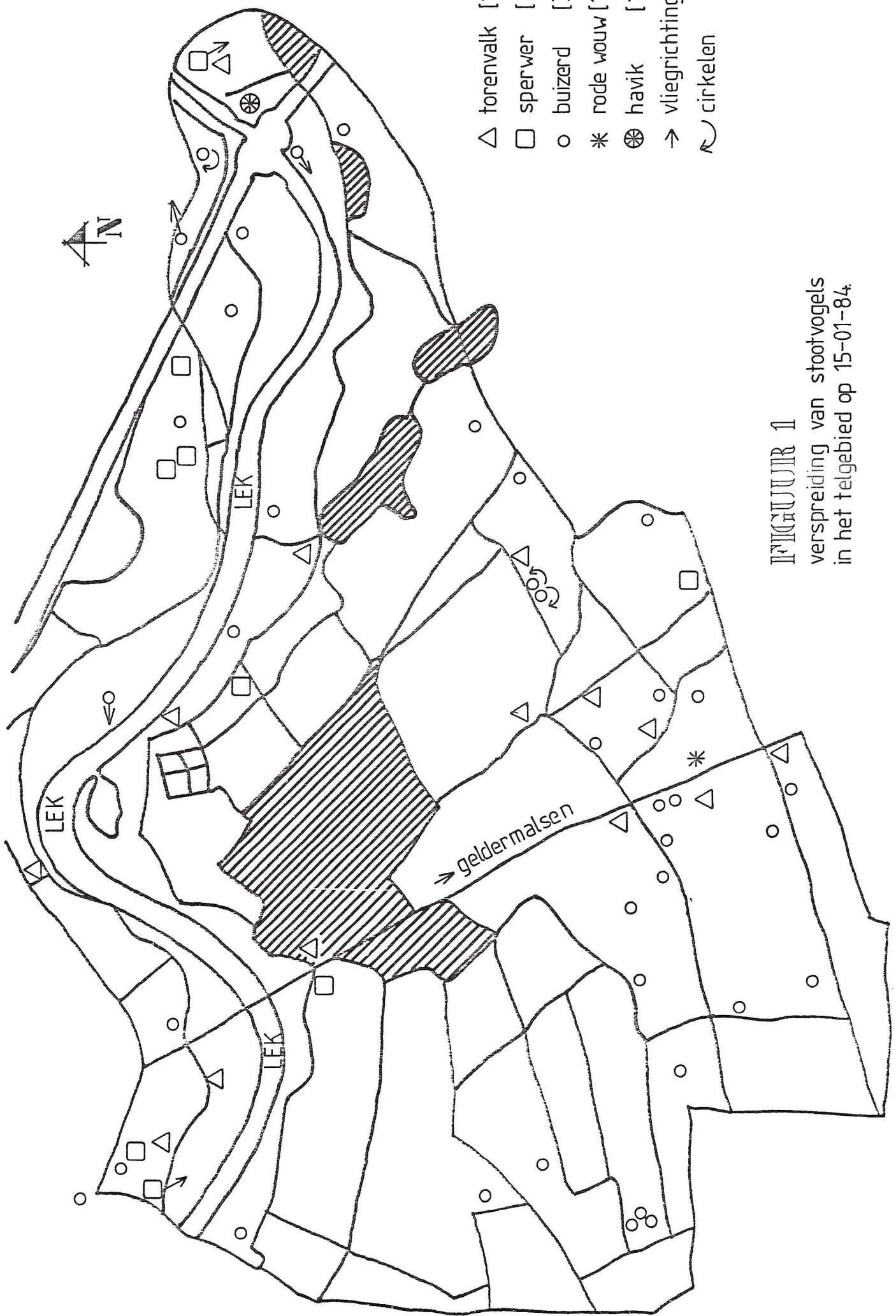
Buizerd (*Buteo buteo*) - De buizerd werd met 38 exx., hoewel vrij vaak gezien, toch onderteld. Dit was te wijten aan de harde wind, die de vogels de populierenbossen indreef. In het Beesdse Veld zaten 12 op de 16 buizerds in de bossen. In andere jaren lag dat aantal veel lager, en zaten veel buizerds op paaltjes. De in de bossen zittende buizerds zaten vaak dicht op elkaar en het totale aantal in het Beesdse Veld kan i.p.v. 16 makkelijk ca. 25 hebben bedragen.

In de Regulieren werden 3 exx. gezien, met goed weer werden de gehele winter al 5 à 6 stuks gezien. Hieruit volgt dat (onder voorbehoud) het totale aantal buizerds op 50 kan worden geschat. Van de buizerds werd de kleurfase genoteerd in 35 gevallen. Hiervan bleek 8,6 % (5) licht. Opvallend is dat een lichte fase nabij de Rivierkruising daar vorig jaar ook pleisterde.

Rode wouw (*Milvus milvus*) - Sinds 4 januari zit er een ex! van de soort in de Regulieren. Over de leeftijd van de vogel is men het niet eens. Ikzelf ga ervan uit dat het een onvolwassen ♂ is. De vogel jaagt waarschijnlijk in het Beesdse Veld en slaapt in de Regulieren, alwaar hij altijd rond 15.00 uur verschijnt.

- △ torenvalk [14]
- sperwer [9]
- buizerd [38]
- * rode wouw [1]
- ⊗ havik [1]
- vliegrichting
- ↪ cirkelen

FIGUUR 1
 verspreiding van stootvogels
 in het telgebied op 15-01-84.

Sperwer (Accipiter nisus) - In 1983 schreef ik "Alle exemplaren werden vliegend gezien, wat nogal logisch is vanwege het jachtgedrag van de sperwer". Nu werden er echter 3 exx. zittend in boomgaarden ontdekt.

Daar was het al moeilijk om ze te vinden, laat staan in populierbossen. Dit verklaart het rare verspreidingspatroon van de sperwer dit jaar. Vorig jaar werd slechts 1 ex. gezien in de omgeving van de uiterwaarden, nu 8!

Dit duidt op een bijzonder talrijk zijn van de sperwer (n.b. hier werden ook alle zittende exx. gezien). De Regulieren leverde 1 ex. terwijl de resterende gebieden als het Beesdse Veld helemaal niets leverden. 4 Exx. werden rond de Rivierkruising gezien. Dat dat niet toevallig was bleek uit herhaalde waarnemingen rond de teldatum in die omgeving. Maar ook werden rond de teldatum b.v. 2 sperwers in de Regulieren gezien, en 1 jagend op Terwijde (Culemborg). Het totale aantal sperwers schat ik dan ook op ca. 14, wat overigens een toename t.o.v. 1983 met 50 % betekent.

Van de 9 vogels werd bij 8 exx. het geslacht bepaald: 5 vrouwtjes, 2 mannetjes en 1 onv. mannetje.

Torenvalk (Falco tinnunculuc) - De torenvalk is iets minder windgevoelig, daarom is de telling vrijwel volledig. Volgens "Vogels van de Grote Rivieren" bestaat de winterpopulatie torenvalken uit de broedvogels + doortrekkers uit noordelijker streken. Dit verklaart waarom je ieder jaar torenvalken op dezelfde plaats ziet. Deze broedvogels vormen een vaste populatie die niet erg schommelt. Bestaat de Flevopolder-winterpopulatie uit vele wintergasten, de onze bestaat voornamelijk uit broedvogels. Dit jaar werden 14 exx. gezien, vorig jaar 15. Een enkel exemplaar werd niet op z'n gebruikelijke stek gezien, 1 daarvan na de telling wel weer, zodat ook dit jaar ca. 15 torenvalken aanwezig waren. Van 11 exx. werd het geslacht bepaald: 5 ♂♂, 6 ♀♀.

	"0" +	♂	onv. ♂	onbep.	totaal
buizerd				38	38
sperwer	5	2	1	1	9
torenvalk	6	5		3	14
rode wouw			1		1
	11	7	2	42	62

"0"
+ = onv. 0 + ad. 0

tabel 1: geslachtverdeling van waargenomen stootvogels in 1984.

Bijzonderheden winter '83 - '84 tot aan 21 januari.

Vanaf half december tot nu (21 januari) minstens verbleef 1 onvolwassen vrouwtje Havik (*Accipiter gentilis*) nabij de rivierkruising. De vogel werd op de telling niet opgemerkt, maar is wel in fig. 1 opgenomen.

Van de buizerd zijn tot nu toe 2 slaappleatsen ontdekt; 3 exx. slapen in een vervallen eendekooi nabij Rijswijk, 7 of meer exx. slapen samen met de rode wouw in een populierenbos in de Regulieren. Overdag schijnen beide soorten elkander echter niet te verdragen.

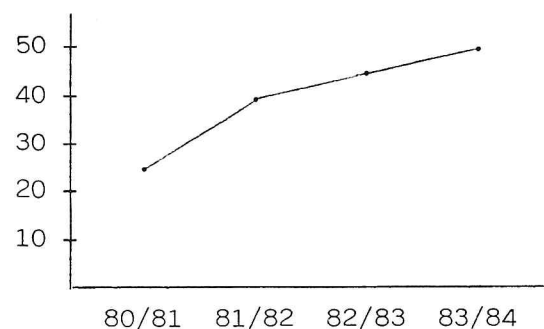
Vergelijking met andere jaren.

Van de telling op 16 januari 1983 en die van 6 december 1980 is een verslag verschenen in de Hak-al. Tevens is een artikel over wintertellingen in de Regulieren in de winter '76 - '77 gebruikt (Veling, 1977). Uit 1982 zijn geen gegevens gepubliceerd, maar zij zijn nog wel terug te vinden in opschrijfboekjes.

Buizerd (*Buteo buteo*) - Veling geeft voor de Regulieren voor dec. 1976 een gemiddelde van 8 exx. op. Door de jaren heen schommelde dat aantal om de 6, hoewel op b.v. 12-2-'80 8 à 9 exx. gezien werden. Dat betrof echter waarschijnlijk ook 2 à 3 exx. uit het Beesdse Veld. Het hoge gemiddelde van dec. '76 kan worden verklaard door een hoge muizenstand. Op de stootvogeltelling van dec. '80 werden 20 buizerds gezien in het huidige telgebied. Het aan de noordzijde van de rivier gelegen gebied en de uiterwaarden en Rijswijk worden dan echter niet geteld, zodat de schatting voor 1980 op 25 komt.

In januari 1982 worden rond de 40 buizerds geteld. Op 16 januari 1983 zijn het er 44, nu rond de 50.

In 1983 was bij een steekproef in het Beesdse Veld bij 22 buizerds 18% licht van fase. Een van deze vogels betrof waarschijnlijk de ondersoort *Buteo buteo vulpines* (steppebuizerd).

figuur 2. Aantallenverloop bij de buizerd (*Buteo buteo*) in de winters van '80/'81, '81/'82, '82/'83 en '83/'84.

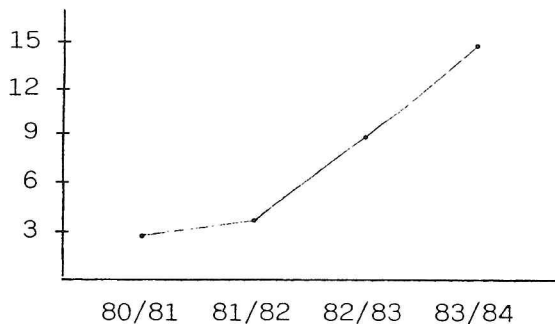
Ruigpootbuizerd (*Buteo lagopus*) - De ruigpootbuizerd is een onregelmatige wintergast in ons gebied, maar wel vrijwel jaarlijks. In dec. 1980 werd 1 ex. gezien. In de winter van 16 januari 1983 werden 2 exx. gezien. Deze winter werd nog geen ex. gemeld.

Rode wouw (Milvus milvus) - Deze winter het eerste wintergeval voor Culemborg. Uit de periode 1960-1976 zijn 5 januari-waarnemingen bekend in het rivierengebied.

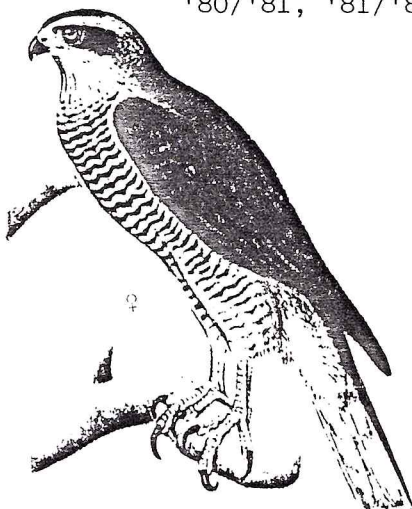
Blauwe kiek (Circus cyaneus) - De blauwe kiek is net als de ruigpootbuiserd vrijwel iedere winter aanwezig bij Culemborg. In dec. 1980 werd 1 ♀ gezien, in de winter '81/'82 werden gedurende strenge vorst 2 à 3 verschillende exx. gezien (1 onv. ♂, 2 ♀♀). Dec. '82 en jan. '83 werd een ♀ gezien dat de hele winter pleisterde op het slikveld van Rijswijk. Deze winter is de soort nog niet gezien bij Culemborg.

Havik (Accipiter gentilis) - Sinds 1980 wordt de havik jaarlijks bij Culemborg gezien. In 1980 nog 2 waarnemingen, in 1981 werden 7 exx. trekkend gezien (4 op één ochtend) en werden van oktober exx. pleisterend waargenomen. Er werd regelmatig vanaf november 1 adult ♂ gezien in de Regulieren en 1 bij de rivierkruising (ook een adult ♂). De laatste bleef tot half januari, terwijl enkele andere exx. hier en daar opdoken. Ook in 1982 weer trekvogels en pleisteraars in de herfst. Een enkele waarneming 's winters. Dit jaar was het voor het eerst dat tijdens een telperiode een exemplaar pleisterde (althans zeker).

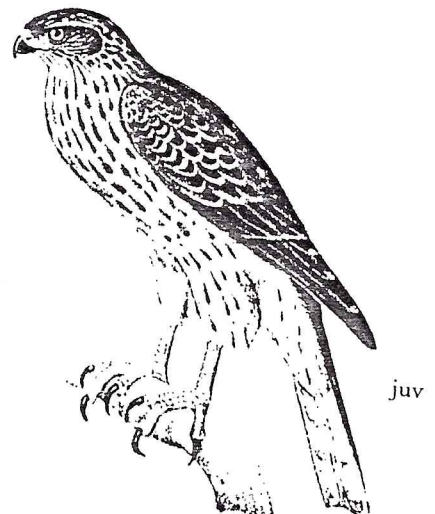
Sperwer (Accipiter nisus) - Tot het einde van de zeventiger jaren was de sperwer een schaarse gast bij Culemborg. In 1981 bleek voor het eerst dat deze vogel als doortrekker niet zo zeldzaam was met in 1982 in oktober zelfs 42 sperwers op één dag. Als wintergast het volgende: op 6 december 1980 werden 3 exx. gezien. Een jaar later in jan. 1982 werden (3 à) 4 exx. gezien. Op 16 januari 1983 9 exx. en op 15 januari 1984 15 (9 gezien, 15 is een schatting).

figuur 3. Aantallenverloop bij de sperwer (*Accipiter nisus*) in de winters '80/'81, '81/'82, '82/'83 en '83/'84.

Havik
Accipiter gentilis

	"0" +	♂	onv. ♂	onbep.	totaal
'80/'81	1			2	3
'81/'82				4	4
'82/'83	4	2		3	9
'83/'84	5	2	1	1	9*
	10	4	1	10	25

tabel 2. Geslachtsverdeling bij de sperwer (*Accipiter nisus*) over 4 winters

* geschatte aantal 15.

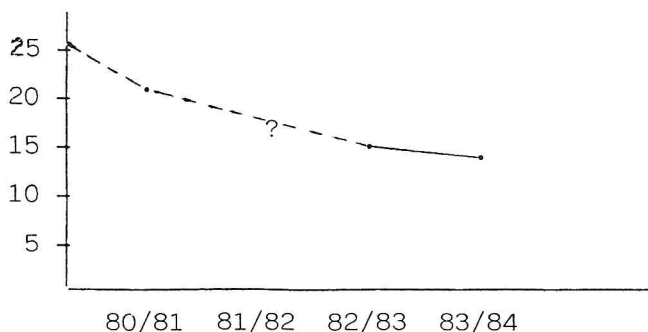
Smelleken (*Falco columbarius*) - Deze valk is een doortrekker in voor- en najaar bij Culemborg. Er zijn echter ook enkele winterwaarnemingen, zoals 30-1-'82 1 ♀ ex. jagend bij "de Heul". De soort wordt echter lang niet iedere winter gezien.

Slechtvalk (*Falco perigrinus*) - De slechtvalk is bij Culemborg een zeldzame verschijning. Lang niet jaarlijks, en dan nog vaak pleisterend in het najaar (okt.-nov.) bij b.v. "de Heul". Uit de bekeken periode ('80/'84) springt echter één winter in het oog. De winter '81/'82 met 3 à 4 verschillende slechtvalken. In de periode november - maart werd 1 onv. ♂, 1 ♂ en 1 ♀ gezien, plus nog waarschijnlijk een 2e ♂. Er werd er geen gezien op de telling.

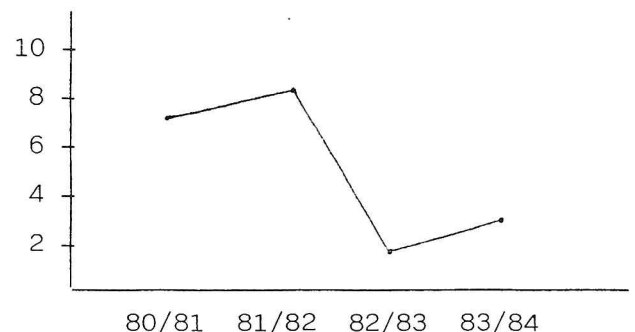
Torenvalk (*Falco tinnunculus*) - Veling schrijft in 1977 "Het aantal torenvalken lag meestal 2 maal zo hoog als dat van de buizerd" (!).

Dit is nu zeker niet meer zo. De buizerd is tegenwoordig over het telgebied 3 x zo algemeen als de torenvalk en in de Regulieren 1,5 - 2 x zo algemeen. Verder werden op 23-10-'76 in de Regulieren 18 (!!!) exx. geteld. Dit is gedeeltelijk te verklaren door de toen heersende muizenplaag, maar het is toch meer dan nu onze gehele populatie. In dec. '76 waren er gemiddeld 14 exx. aanwezig. Op de telling van 6 december 1980 werden 21 torenvalken gezien, er zaten toen 7 exx. in het Beesdse Veld. In de winter '81/'82 werden 8 exx. in het Beesdse Veld geteld. Op 16 januari 1983 werden in totaal 15 exx. geteld, in het Beesdse Veld 2. Op 15 januari 1984 telden we 14 exx., waarvan 3 exx. op de grens met het Beesdse Veld.

Dit alles wijst op een sterke daling van het torenvalkenbestand, waarschijnlijk is vooral het aantal wintergasten afgenomen, en niet het broedbestand.

figuur 4. Aantallenverloop bij de torenvalk (*Falco tinnunculus*) in de winters '80/'81, '81/'82, '82/'83 en '83/'84

figuur 5. Aantallenverloop bij de torenvalk (*Falco tinnunculus*) in de winters '80/'81 t/m '83/'84 in 't Beesdse Veld.

	"0" +	♂	onv. ♂ *	onbep.	totaal
'80/'81	10	3		8	21
'82/'83	6	5	2	2	15
'83/'84	6	5		3	14
	22	13	2	13	40

* in de winter '80/'81 als "0" gerekend.

tabel 3. Geslachtsverdeling bij de torenvalk (*Falco tinnunculus*) over 3 winters.
(winter '81/'82 weggelaten door gebrek aan gegevens).

Alle soorten - Over het algemeen is het aantal stoorvogels bij Culemborg gestegen. Van de regelmatig voorkomende soorten is alleen de torenvalk in aantal afgenomen. Aan te nemen valt dat de buizerd en de sperwer beide hun top wel zullen hebben bereikt, maar volgend jaar zullen we weer meer weten.

Dankwoord - Ik dank allen die mee hebben gewerkt aan het slagen van deze tellingen en wil nog met name die mensen noemen die dit jaat geteld hebben: Marcel van der Tol, Felix Schoenmakers, Berbera van der Vate, Lucy van der Sluis, Robbert van der Most en Jandirk Kievit.

Literatuur:

Kompier, T en Tol, M. v.d. (1981) - Stootvogeltelling bij Culemborg

"Hak-al" 7 (1/2): 7-9

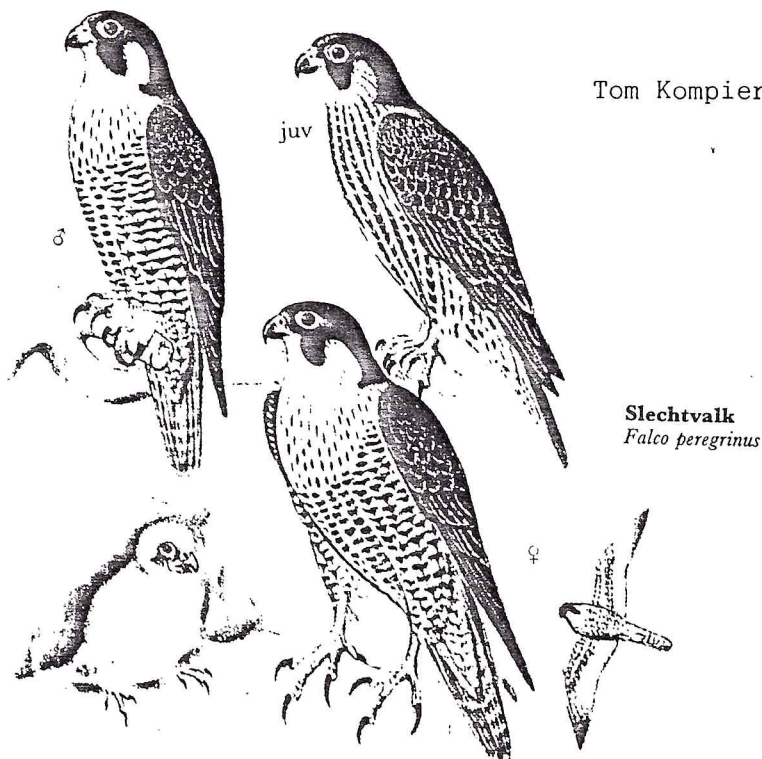
Kompier, T (1983) - Stootvogeltelling bij Culemborg op 16 januari 1983

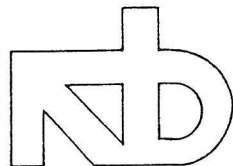
"Hak-al" 9 (1): 27-29

Veling, K (1977) - Onderzoek naar de wintervogels in de Regulieren van

1-9-1976 tot 1-4-1977. "Hak-al" 3 (6): 6-7

Vogelwerkgroep Grote Rivieren (1979) - Vogels van de Grote Rivieren.

werkgroep voor natuurbehoud en milieubeheer 'noordwest-betuwe'

Bestrijdingsmiddelen (vervolg). - de vorige keer schreven we over het vrijhouden van bestratingen van onkruid door het toepassen in deze gemeente van het middel simazin.

Ditmaal zullen we het gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen in de plantsoenen onder de aandacht brengen.

Herbiciden heten deze middelen die de beplantingen moeten vrijhouden van ongewenste plantengroei. Er zijn vele soorten herbiciden in de handel.

Bij navraag bleek dat in deze gemeente vooral het middel "Roundup" hiervoor gebruikt wordt.

Vergeleken met andere middelen is het pas vrij recent in de handel gebracht (1976), waarbij het gebruik sinds die tijd een grote vlucht heeft genomen.

De fabrikant Monsanto in de V.S. geeft hoog op over de veiligheid van dit middel. Het zou aan de strengste milieueisen voldoen. Eisen die tegenwoordig niet mis zijn, en terecht natuurlijk.

Een onderzoek van tien jaar dat 20 miljoen dollar kostte, en alle denkbaar mogelijke tests omvatte zou de veiligheid van dit middel hebben aangetoond.

"Roundup" bevat als werkzame stof glyfosfaaf, dat na bespuiting door het blad wordt opgenomen en naarde worteluiteinden wordt getransporteerd, waarna de plant afsterft.

De milieuaspecten tonen aan dat dit glyfosfaaf na binding aan de gronddeeltjes zeer snel volledig wordt afgebroken in de natuurlijke produkten kooldioxide, water, stikstof en fosfaat. Er is verder geen enkele nawerking, geen gevaar voor uitspoeling of opbouw van residuen.

Een doodskop of andreaskruis hoeven dan ook niet bij dit middel.

Bij het tegenwoordige strenge toelatingsbeleid komt dit natuurlijk allemaal zeer verheugend over. Hierbij dient echter wel te worden aangetekend dat al deze informatie van de fabrikant afkomstig is.

Helaas is het dan ook vaak zo dat via andere kanalen ook weer andere berichten binnenkomen.

In een uitgave van Natuur en Milieu over het gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen door de overheid lezen we dan het volgende:

Roundup blijft na toepassing zeer lang in planten en bomen aanwezig (tot 2 jaar). Het zou matig afbreekbaar zijn in de grond, d.w.z. dat een half jaar na toepassing nog ongeveer een kwart van de hoeveelheid aanwezig is. Verder kan het in de bodem worden omgezet in de mogelijk kankerverwekkende stof nitrosamine.

Zelf zou het middel mogelijk kankerbevorderend, kankerveroorzakend en erfelijk materiaal veranderend zijn. Onzekerheid op lange termijn dus omtrent de mogelijke effecten van dit middel. Vooralsnog reden om er de nodige vraagtekens bij te zetten. Wel kan gesteld worden dat het stukken veiliger is dan het onlangs terecht uit de handel genomen "Grammoxone". Een zeer giftig onkruidbestrijdingsmiddel, dat jarenlang op grote schaal werd toegepast.

Voordat we echt begonnen werden de voorjaarservaringen die iedereen al had opgedaan uitgewisseld, en enkele mosjes uit het verre Californië onder de gloednieuwe binoculair bekeken.

Aanwezig waren: Wim Kievit, Cees v.d. Vate, Han Jansen, Leo van der Kooij, Tom Kompier, Kars Veling en na een poosje ook Marcel van der Tol.

1. Allereerst werd de nieuwe binoculair welkom geheten in ons midden. We hopen allemaal op een vruchtbare samenwerking. Voorlopig trekt ze bij Han in, en als er een kistje voor haar is gemaakt zal verder worden gekeken hoe de uitleen moet worden georganiseerd.
2. De afgelopen jaren heeft de plantenwerkgroep veel gegevens verzameld over met name de Regulieren. Wim K. zal de gegevens ordenen en in een verslagje bundelen. Ook Wim R. en Cees hebben gezegd hieraan wel te willen meewerken.
3. In 1983 is het Tichelterrein bij Buren met veel sukses door Tom op vogels, maar ook op planten onderzocht. Ondanks het feit dat het eenextensief onderzoek was heeft hij toch maar liefst 170 soorten onderscheiden. De plannen zijn om het onderzoek dit jaar nog te intensiveren zodat meer ontdekkingen te verwachten zijn.
4. Vanuit Geldermalsen kwam het verzoek om in die plaats ook een plantenkursus te organiseren, maar ondanks het feit dat we ons gevleid voelden zit ieders programma al zo vol dat we alleen maar uit kunnen nodigen om met de Culemborgse groep mee te draaien.
5. Voor de Culemborgse groep, de deelnemers aan de plantenkursus van 1983, zijn dit jaar een aantal determinatie bijeenkomsten gepland om dit belangrijke onderdeel van de botanie wat vaker te oefenen. Data en tijden staan in het ekskursieprogramma.
6. De ekskursies zullen nog edukatiever moeten worden opgezet. Wij als ekskursie-leiders moeten wat minder freaken op allerlei moeilijke gevallen, maar ons meer mengen onder de ekskursiegangers en proberen om hen er zelf uit te laten komen, zonder alles zomaar voor te kauwen.
Om zelf ook aan onze trekken te komen zijn ook een aantal freak-ekskursies gepland waar desnoods drie uur boven een melde gebogen kan worden (als de zon schijnt tenminste). Zie programma.
7. Op veler verzoek zal na de zomervakantie weer een plantenkampje worden gehouden in Renkum, de PAREL VAN NEDERLAND !!! Zie hiervoor de Hak-al van ergens in juni.

Kars.

PLANTENKURSUS 1984

Vorig jaar heeft de plantenwerkgroep van de N.V.W.C. een plantenkursus georganiseerd. Uit de evaluatie die gehouden is aan het einde van de cursus en uit gesprekken met diverse deelnemers en deelnemsters is gebleken dat er behoefte bestaat aan een vervolgcursus.

De nadruk zou moeten komen te liggen op het determineren (het volgens een bepaald systeem op naam brengen), zodat men, als men buiten in het veld iets moois ziet bloeien of groeien, die plant met behulp van een flora op naam kan brengen. De mensen van de plantenwerkgroep hebben aan het verzoek, om een vervolgcursus gehoor gegeven en zij hebben een fantastisch cursusprogramma voor deze zomer in elkaar gezet.

De cursus bestaat uit 5 determineeravonden en 2 ekskursies in de buurt van Culemborg.

Voor wie is deze cursus bedoeld?

In de eerste plaats voor de deelnemsters en de deelnemers aan de cursus van vorig jaar en verder voor belangstellende, geïnteresseerde leden van de N.V.W.C. die zich "leek" voelen op plantengebied.

Onder "leek" verstaan wij, degene die wanneer hij of zij een plantje of een bloempje in het vrije veld ziet en zich dan afvraagt wat is dit en waarom groeit het hier.

Wat heb je nodig?

1e belangstelling;

2e een loupe of een z.g. dradenteller om kleine frutseltjes beter te kunnen zien;

3e een flora (boek over wilde planten).

Over deze flora het volgende:

Een flora is onmisbaar voor het determineren. Er zijn er vele in de handel, doch wij werken het liefst met een "Heukels" of "H.H.T." (Heimans, Heinsius en Thijssse).

Vorig jaar zijn van beide flora's geheel vernieuwde versies verschenen.

(Leo van der Kooij schrijft hierover elders in deze Hak-al).

Aanmelden voor de cursus.

Men kan zich opgeven voor deze (vervolg)-plantenkursus, door vòòr 15 april 1984 f 5,-- over te maken op giro nr. 3 4 3 3 3 5 1 t.n.v. Frans Waroux, rekening Natuur- en Vogelwacht Culemborg.

Wij zorgen dan dat u een cursusprogramma in de bus krijgt.

Inlichtingen:

Wim Kievit, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 4 5 6 1

Han Jansen, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 5 5 1

Inleiding

Hoewel grassen het grootste deel van de plantenbedekking van de wereld uitmaken en de belangrijkste voedselbronnen voor mens en dier vormen (ook granen zijn grassen), zijn er relatief weinig natuurliefhebbers die er veel aandacht aan schenken.

Natuurlijk, de kleurenrijkdom is niet zo groot en bij het determineren vormen de kleine afmetingen van de bloempjes een grote hinderpaal, maar de verscheidenheid in soorten maakt het zeker de moeite waard grassen eens wat nader te bekijken.

In de Flora van Nederland staat een goede determineertabel volgens bloeiwijze, maar de bouw van een gras is daar slechts schematisch weergegeven. Dit artikel wil bepaalde begrippen wat verhelderen, vooral ook door illustraties.

Grassen onderscheiden zich van zeggen doordat ze knopen hebben en rond zijn; van russen door knopen en een onvolledig bloemdek.

Algemene bouw

De plant is met wortels in de grond verankerd. De stengel is verdeeld door donker gekleurde verdikkingen, de knopen. Tussen de knopen bevinden zich de stengelleden.

Het blad bestaat uit een bladschede en een bladschijf. De bladschede sluit heel nauw om de halm, de bladschijf is het gedeelte van het blad dat vrij ligt van de stengel (=halm). Aan de binnenkant van het blad, op de overgang van bladschede naar bladschijf bevindt zich een dun, witachtig uitgroeisels, het tongetje. Dit tongetje kan bestaan uit een vliesje, soms uit een krans van haren.

In enige gevallen heeft de bladschijf twee kleine uitgroeisels die zich om de stengel heen klemmen. Dit zijn de oortjes.

Voorts kan de bladschede open of gesloten zijn. In het laatste geval liggen de randen van de bladschede vrij over elkaar.

Op de top van de stengel bevindt zich de bloeiwijze, die de "bloemen", de aartjes, dragen. Een aartje is in feite een verzameling van meerdere bloemen.

Bloeiwijze

De hoofddeling van de bloeiwijzen van grassen bestaat uit aar, aarpluim en pluim.

Zijn de aartjes lang gesteeld, of kort gesteeld maar aan langere takken, dan noemt men de bloeiwijze een pluim.

Bij een aarpluim zijn de aartjes kort gesteeld en zitten er verscheidene aan gemeenschappelijke, kort vertakte steeltjes.

De bloeiwijze is een aar als de aartjes zittend zijn of zich bevinden aan zeer korte, onvertakte steeltjes. Deze bloeiwijze wordt weer onderverdeeld en wel als volgt.

1. De aartjes vormen één enkele eindingse aar of tros, één- tot meerbloemig, te onderscheiden in:
 - 1.1. Aartjes alleenstaand (Engels raaigras, *Lolium perenne*)
 - 1.2. Aartjes 2-3-(4) bijeen op iedere tand van de aarspil (Kruipertje, *Hordeum murinum*).
2. De aartjes zijn hand- of trosvormig samengevoegd:
 - 2.1 Aartjes handvormig samengevoegd (Harig vingergras, *Digitaria sanguinalis*).
 - 2.2. Aartjes trosvormig samengevoegd of gerangschikt (Engels slijkgras, *Spartina anglica*).

Aartjes

Een aartje kan één- of meerbloemig zijn. Is het aartje éénbloemig dan bestaat het uit twee kelkkafjes en twee kroonkafjes, waar-tussen het eigenlijke bloempje bestaande uit een vruchtbeginsel, twee stempels, drie meeldraden en twee zwellichaampjes (=bloem-dekschubben) ligt opgesloten. Is het aartje tweebloemig dan is alles m.u.v. de kelkkafjes in tweevoud aanwezig. M.u.v. het geslacht Lolium heeft een aartje dus altijd twee kelkkafjes.

Een aartje bestaat uit een spil, waarlangs de rest van het aartje is gerangschikt. De onderste twee kafjes, de kelkkafjes, bestaan uit een onderste en een bovenste kelkkafje. Het eigenlijke bloempje is omslo-ten door twee kroonkafjes. Het onderste, de lemma, is van onderaf ge-zien als eerste geplaatst, is veel groter dan en omsluit het bovenste kroonkafje, de palea. Tussen (zie boven) onderste en bovenste kroon-kafje zit het eigenlijke bloempje.

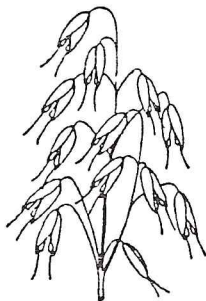
Vaak draagt het onderste kroonkafje een op de rug ingeplante naald, de kafnaald.

B L O E I W I J Z E N

PLUIM

AARPLUIM

Avena fatua
Oot

Phleum pratense
Timotheegras

AAR

1.1. Aartjes alleenstaand

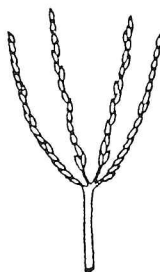
Lolium perenne
Engels raaigras

1.2. Aartjes 2-3-(4) bijeen op iedere tand van de aarspil

Hordeum murinum
Kruipertje

2.1 Aartjes handvormig samengevoegd

Digitaria sanguinalis
Harig vingergras

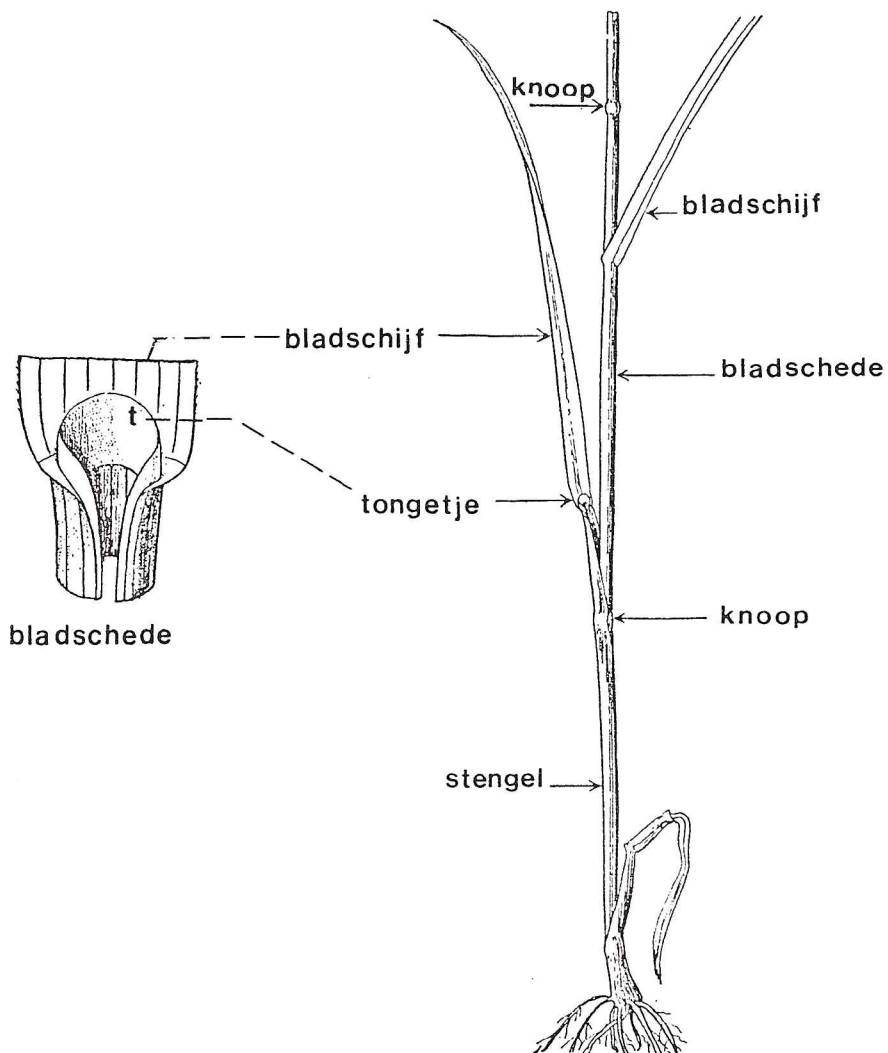
2.2 Aartjes trosvormig ge-rangschikt

Spartina anglica
Engels slijkgras

STENDEL + BLAD

GRASSEN

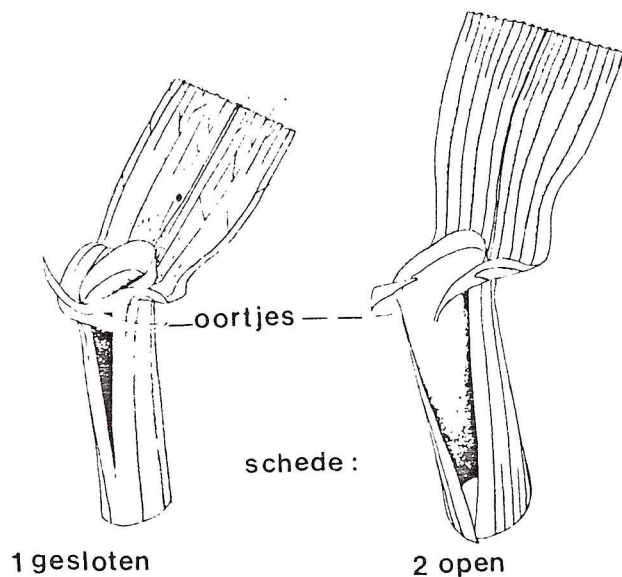
doorsnede spruit:

1 opgerold

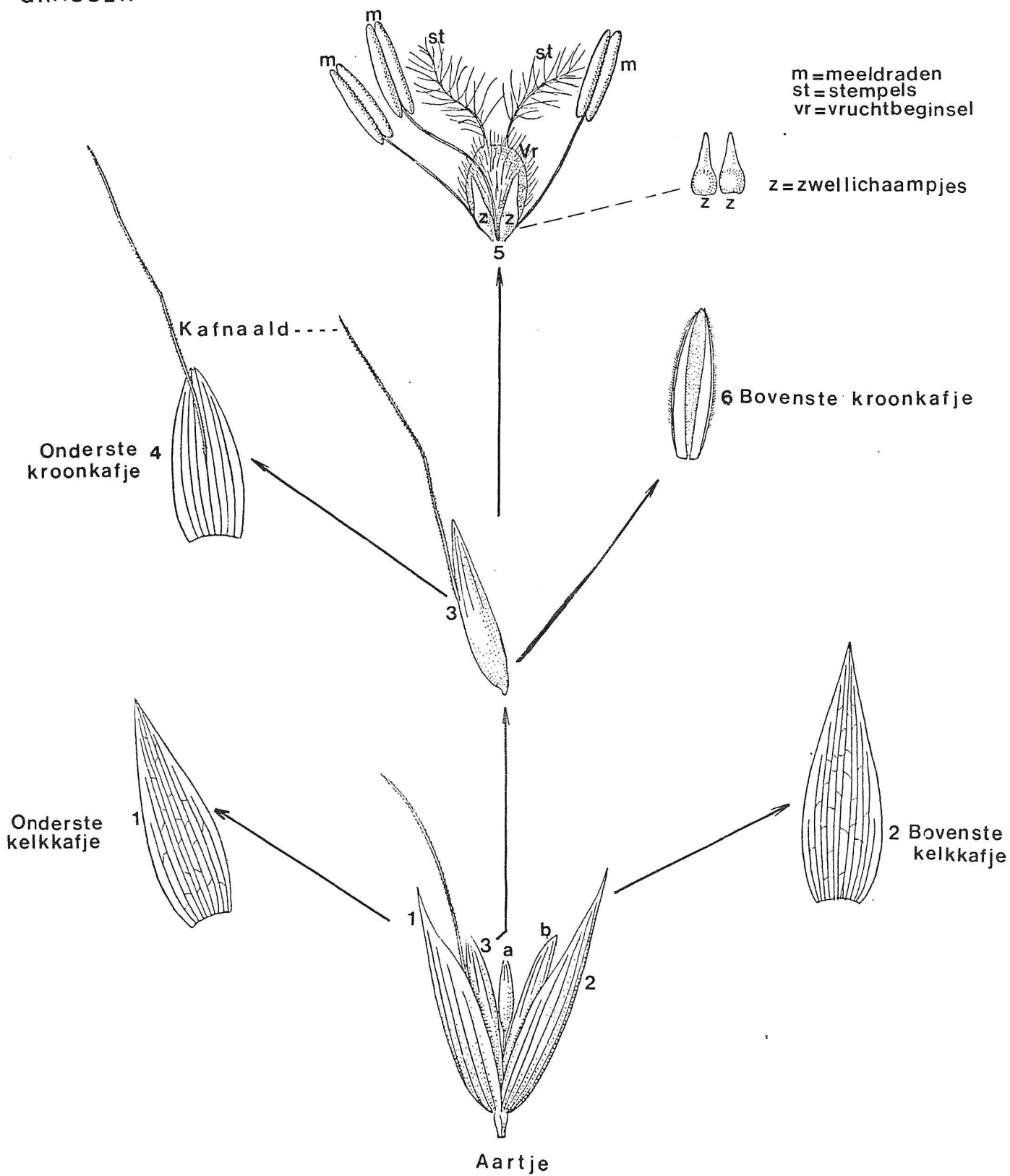

2 gevouwen

BOUW VAN EEN AARTJE

GRASSEN

H A V E R

Haver = Avena sativa

Als we de onderdelen a en b weglaten houden we een compleet 1-bloemig aartje over. (a is een loze bloem, b een onderste kroonkafje zonder kafnaald, overigens wel inclusief bovenste kroonkafje en eigenlijke bloem).

Aanwezig: Leo, Paul, Breun, Tom, Nico, Gerard, Peter, Marcel, Felix, Harry, Berbera, Lucy, Han, Frans, Marcel, Henk en Kars.

Agenda:

Ingekomen stukken:

- a) diverse tijdschriften, zie boekenplank;
- b) uitnodiging/kennisgeving van - verloving Hans Rietvink;
- 25-jarig huwelijksfeest Wim en Adrie Kievit;
- c) brief van Dave Schmitt betreffende film over ijsvogel;
- d) provincie Gelderland, aanpassingen streekplan Rivierengebied;
- e) uitnodiging bijeenkomst met als thema "Milieu-effectrapportage";
- f) formulieren ter invulling aangaande SOVON-jaarverslag 1983;
- g) verzoek tot inventarisatie "vogels" in bebouwde kom (VWG);
- h) comité Trekvogels, donatie.
- i) mogelijkheden tot kampplaats Scouting Nederland-Jisperveld.

Paddenprojekt

Ook dit jaar zal het paddenprojekt opgezet worden, de overzetperiode is ingekort van begin maart tot eind mei. Twee nieuwe medewerkers die geen lid zijn van de N.V.W.C.

Huisvesting N.V.W.C.

Er heeft een gesprek plaatsgevonden met wethouder Koedam en enkele ambtenaren alsmede de Ziekenomroep Culemborg, betreffende de huisvesting in het voormalige ketelhuis Terweijde. De architect heeft een tekening gemaakt welke bekeken zal worden door de dienst Bouw- en Woningtoezicht. Gevraagd werd nog om een begroting voor een eventuele verbouwing c.q. aanpassing van het ketelhuis aan onze wensen en die van de Z.O.C.

De financiële mogelijkheden zullen binnenkort aan de orde komen in een vervolgesprek in samenhang met de plannen.

Tevens wordt bekeken of de N.V.W.C. niet langer in het Nonnetje gehuisvest kan blijven als overbruggingsperiode naar het ketelhuis. Indien het ketelhuis niet mocht doorgaan dan blijft de Sporthal nog over (voormalige tafeltennisruimte).

Kampen

Weerribben-Hemelvaart, zie opgaveformulier vorige Hak-al, alsmede mededelingen in deze Hak-al.

Een winterkamp 1984/1985 wordt bekeken, voorkeur voor Texel, waar naar een geschikte en betaalbare ruimte zal worden uitgekeken.

Voorjaarskampen (februari/maart) in Hurwenen lijken niet meer mogelijk daar de enige ruimte daar niet meer verhuurd wordt.

Enquête

Volgens Paul en Gerard zijn ruim 90 formulieren teruggekomen. Een uitgebreid verslag en mogelijke konklusies vindt u terug in deze Hak-al of een van de volgende.

Telescoop

Opnieuw een discussie over de telescoop, voorlopig wordt deze ondergebracht bij Tom Kompier. Het statief zal worden gerepareerd of worden vervangen.

Plantenkursus/jeugdvogelkursus

De plantenwerkgroep is voornemens een vervolgcursus determineren te geven voor belangstellenden en degenen die de plantenkursus van 1983 hebben gevolgd.

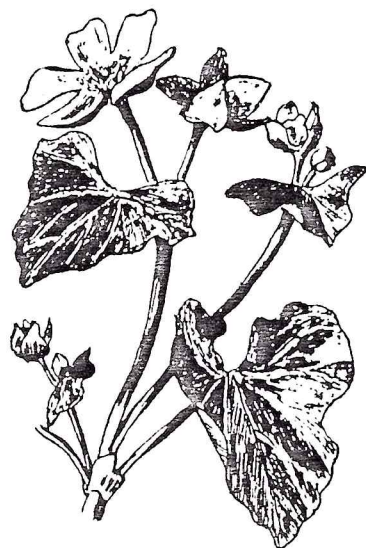
Sinds kort is de plantenwerkgroep voorzien van een binoculair, welke uiteraard zeer goed van pas zal komen bij de cursus.

Met behulp van de plantenwerkgroep willen plantenliefhebbers ook in Geldermalsen een soortgelijke beginnerskursus opzetten als welke de N.V.W.C. in 1983 heeft georganiseerd.

Jeugdvogelkursus. Deze cursus is inmiddels gestart met 25 jongens en meisjes, helaas moesten 12 aanmeldingen op een wachtlijst worden gezet voor een eventuele cursus in 1985. Een groep van 37 kursisten werd niet goed werkbaar geacht door de organisatoren waar ook de ruimte een rol speelt.

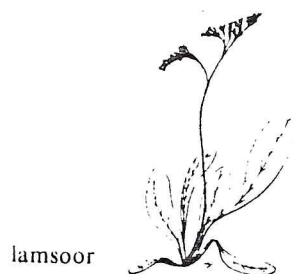
Rondvraag

- * Regulieren. Geslaagde dia-avond. Twee studentes zullen dit voorjaar een plantenonderzoek houden in dit gebied en waar mogelijk ondersteuning krijgen van de N.V.W.C.
- * Henk Vennix heeft een trekvogelverslag samengesteld waarvan een uittreksel in de Hak-al zal verschijnen.
- * Een subsidieplan van de gemeente voor een aantal verenigingen en instellingen is goedgekeurd door de gemeenteraad. Ook de N.V.W.C. zal een subsidie-bedrag ontvangen.

dotterbloem

Harry v.d. Warenburg.

lamsoor

NATUURBESCHERMINGSKAMPEN VOOR JONGEREN VAN 15 TOT EN MET 25 JAAR.

Het is misschien nog wel wat vroeg, maar heb je al vakantieplannen? Nog niet? Dan is dit een goed idee: het I.V.N., Instituut Voor Natuureducatie, organiseert in de zomermaanden natuurbeschermingskampen voor jongeren van 15 t/m 25 jaar. De kampen worden gehouden in een tiental natuurreservaten door heel Nederland en duren van maandag tot en met zaterdag.

Overdag werk je in het reservaat: heide plaggen, moerasbos rooien, houtwallen afzetten of vochtig grasland hooien.

Arbeidsintensief werk dat nodig is voor een goed beheer van het reservaat en niet door machines kan worden gedaan.

Bijvoorbeeld omdat het terrein te kwetsbaar is, omdat er beschermde planten groeien of omdat de bodem zo slap is dat machines er meteen in zouden wegzakken.

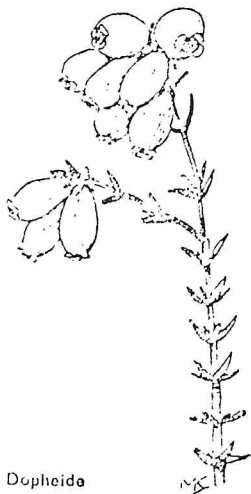
's Avonds wordt er vaak op speelse wijze aandacht besteed aan allerlei dingen die te maken hebben met natuur- en milieubescherming. In drie kampen is hiervoor extra tijd uitgetrokken.

Chemie en milieu, voedsel en milieu en derde wereld staan in drie kampen centraal. Verder wordt er in elk kamp ingegaan op het veranderende landschap, de rol van de mens hierin en de gevolgen voor het milieu van ingrijpende wijzigingen in de natuurlijke kringloop.

Een kamp kost f 25,--. Je betaalt zelf de reiskosten en het I.V.N. zorgt voor onderdak en voeding. Wat betreft voeding: er wordt apart gekookt voor vegetariërs! Het is altijd reuze gezellig op zo'n kamp; doe ook een keer mee!

Informatie over het I.V.N. en de natuurbeschermingskampen vind je op de leesplank in het Nonnetje of bij:

I.V.N.
Plantage Middenlaan 41
1018 DC AMSTERDAM
tel.: 0 2 0 - 2 2 8 1 1 5

Dopheide

Han Jansen.

Albinistische zilvermeeuw (Larus argentatus) bij Culemborg op 20 februari 1984.

Op 20 februari stond ik mij tijdens de eerste pauze op het K.W.C. te Culemborg samen met Jandirk Kievit, Peter Berkien e.a. te verbazen over de sterke O.Z.O.-gerichte zilvermeeuwentrek. Om ongeveer 10.25 uur ontdekte ik een groepje zilvermeeuwen, op het eerste gezicht bestaande uit 7 exx., waarvan 5 adult en 2 eerstejaars. Al snel echter zag ik dat één ex. geheel wit overkwam, zonder enig zwart op de vleugelpunten. IN de veronderstelling dat het een burgemeester was, maakte ik de anderen opmerkzaam op de vogel. Hier volgt een beschrijving van de omstandigheden, het gedrag, de bouw en het kleed van de vogel.

waarnemingsomstandigheden:

De vogel vloog horizontaal gezien op ongeveer 50 meter afstand en op een hoogte van ca. 20 meter voorbij. We zagen hem zonder verrekijker met de zon half van achteren, de lucht was heilig. Het waaide kracht 3-4 uit het oosten.

gedrag:

De vleugelslag was identiek aan die van de hem begeleidende adulte vogels (de 2 eerstejaars vlogen iets achteraf). Hij vloog stug door naar het O.Z.O. Door het regelmatig lichte "wankelen", wat overigens vaak te zien is bij in klubjes trekkende zilvermeeuwen, ook hier door de andere exx. gedemonstreerd, was de bovenzijde in z'n geheel goed waar te nemen.

bouw:

De vogel was exakt gebouwd als een adulte zilvermeeuw, de vleugelslag identiek aan deze, met evenlange en evenbrede vleugels, evenlange staart en waarschijnlijk evenzwarte kop. Ook de romplengte was hetzelfde. De vleugels waren gelijk aan die van een adult en niet zo puntig als bij een onvolwassen.

kleed:

Alles was egaal wit, althans 99 % zekerheid dat de vogel niet zeer lichtgrijs op z'n vleugels was, welk grijs dan wel vele tinten lichter was als bij de *Larus argentatus argenteus*. Op dit moment zijn overigens de meeste adulte zilvermeeuwen al in zomerkleed (witte kop!). Zwart had de vogel zeker niet op de vleugeltoppen. Doorschijnende arm- en handpennen zagen we niet. De vogel leek goed in de veren te zitten, de vleugels zagen er gaaf uit, evenals de staart.

bespreking:

Als we het hebben over een zeer lichte dan wel witte meeuw van ongeveer de grootte van een zilvermeeuw dan komen de volgende 5 soorten in aanmerking: zilvermeeuw (albinistisch), kleine mantelmeeuw (*L. fuscus*)(albinistisch), grote mantelmeeuw (*L. maxinus*)(albinistisch), grote burgemeester (*L. hyperboreus*)(2e, 3e of 4e-jaars en ouder, of albinistisch), kleine burgemeester (*L. glaucoides*) (idem).

Laten we even de literatuur bekijken:

Hume (1980) schrijft: "Albinistic Herring Gulls. These birds may be much more problematical as they approach the whitest forms of glaucous and Iceland very closely. Apparently even pure white birds still have normal bill and eye coloration, true albinos being extremely rare". (....)

"Real difficulties would arise with a distant or flying white gull, which might be a second- or third-year glaucous or Iceland or an albinistic bird of some other species (...) unless it came close enough for details of its plumage and bare part coloration and its size, shape and proportions to be critically examined, identification would be at least inadvisable".

Grant (1982) schrijft: "Any large gull which is genuinely all-white is a certain albino, and then the only clues to identity are usually the bill pattern (on immatures), bare parts colour (on adults), or general size and structure".

Beide schrijvers vermelden dus dat het mogelijk is, indien vergelijking met andere meeuwen direct mogelijk is, om op bouw en gedrag van de vogel een determinatie te baseren.

De vogel had dezelfde bouw als een zilvermeeuw, bovendien dezelfde vleugelslag als de zilvermeeuw onder gelijke omstandigheden. Dus vallen af: grote mantelmeeuw (grootte, vleugelslag is bij deze soort vergelijkbaar met blauwe reiger [*Ardea cinerea*], breedte vleugels, verdere lichaamsbouw), kleine mantelmeeuw (snellere vleugelslag, slankere, langere vleugels, verder slanker lichaam), grote burgemeester (vleugelslag, verhouding romp/vleugels, grootte [hoewel dit niet altijd opgaat], kleine burgemeester (heeft snellere vleugelslag, slankere bouw).

De meeuw was volgens de vleugelvorm een adult en volgens bouw dus een zilvermeeuw, waaruit volgt dat het om een albinistische adulte zilvermeeuw ging.

Om verder grote en kleine burgemeester uit te schakelen, de vogel leek geen doorschijnende of veel lichtere pennen te hebben (het laatste zal bij een albino niet voorkomen).

Grant (1982): "Typically, the primaries on glaucous and Iceland are the palest part of the wing".

status:

Over de status van albinistische vogels is meestal weinig te vinden. Grant vermeldt: "Iceland Gull (...) is perhaps ten times rarer in Europe to occur than glaucous and perhaps only slightly more likely to occur than leucistic or albinistic examples of other species (especially Herring Gull)(...).

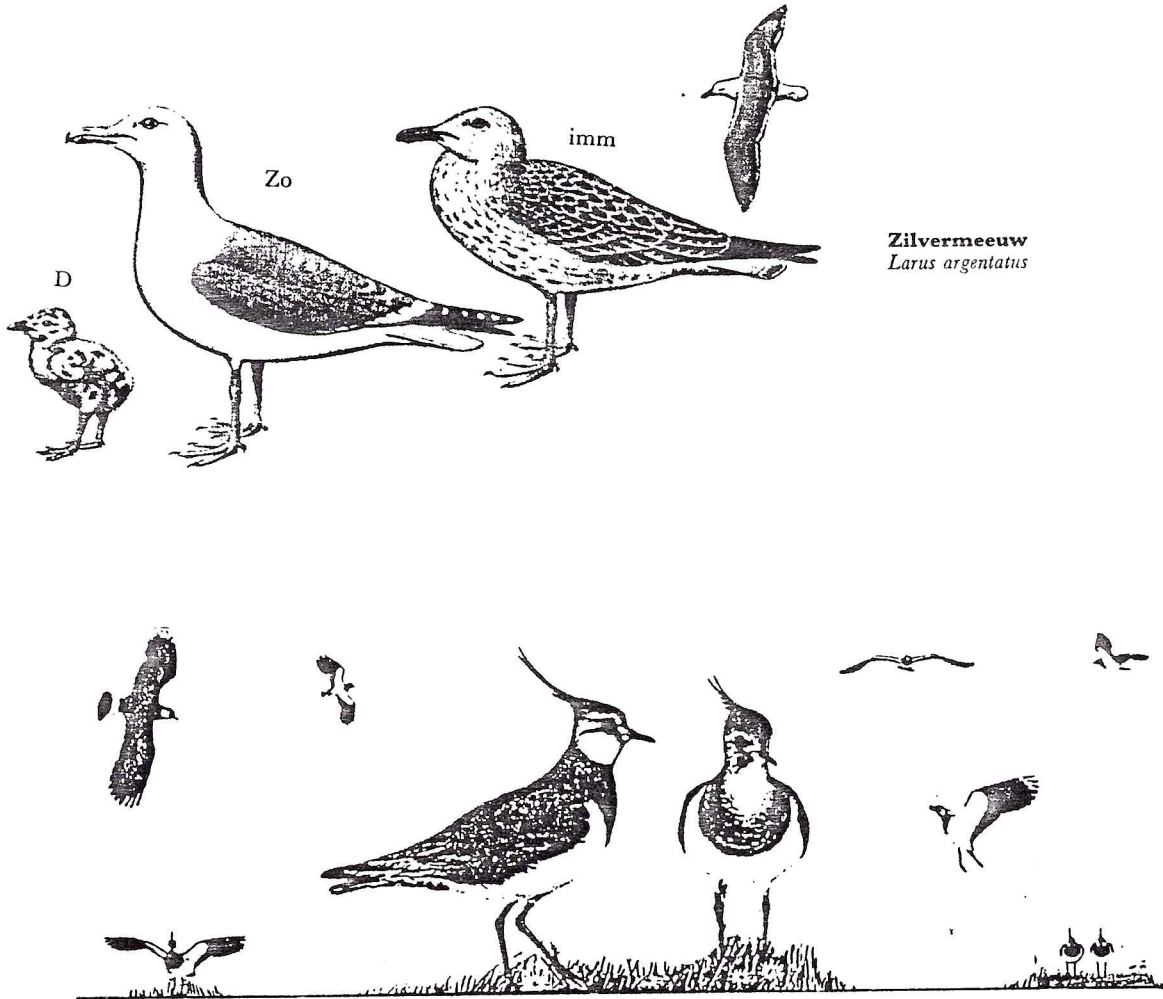
Dit houdt dus in dat alle leucistische en albinistische afwijkingen van grote meeuwen bij elkaar opgeteld waarschijnlijk nog zeldzamer zijn dan het voorkomen van de kleine burgemeester in West-Europa!

literatuur:

Grant, P.J. (1982) Gulls a guide to identification.

Hume, R.A. (1980) Identification and ageing of glaucous and Iceland Gulls, The Frontiers of Bird Identification, Sharrock, J.T.R.

Tom Kompier.

Kudemborg maart 1964

Buste Alkenoal

Handwritten notes in Dutch, likely describing the birds or the location. The text is somewhat faint and difficult to read in full, but appears to contain several lines of text.

aanwezig: Tom, Kars, Lucy, Paul, Felix, Peter, Marcel, Henk, Gerard en Berbera.

afwezig: Jandirk (met kennisgeving)

Agenda: A * ingekomen stukken
B * uitgaande post
C * inventarisaties
D * uilenekskursie
E * kleine zwanen tellingen
F * voorjaarstrekellingen
G * avifauna-samenstelling

ad. A:

- * Schrijven van Vakgroep Cultuurtechniek i.v.m. broedvogelinventarisatie betreffende stedelijke en randstedelijke gebieden.
Vogelwerkgroep zal representatieve wijken in Culemborg onder de vogelloupe nemen,
t.w. Kars - strook sporthal tot Rijksstraatweg
Tom en Lucy - Weidsteeg en omgeving
Paul - rond Oranje Nassaulaan
Peter - rond Schaepmanlaan
Berbera - Dreven en Bakelbos
Henk - Parklaan
Gerard - omgeving Chopinplein en deel industrieterrein

- * Gruttoslaapplaatsenproject, d.w.z. tellingen van grutto's op de slaapplaatsen op de Heul en Bosscher Waarden. Felix neemt hieraan deel.

ad. B:

Geen uitgaande post.

ad. C:

Coördinator Staatsbosbeheer was helaas door reorganisatie binnen Staatsbos niet in staat deze vergadering bij te wonen. Nieuwe datum moet vastgesteld worden.

ad. D:

Op 10 maart 1984 uilenekskursie gehouden in Plantage en Redichemse Waard. Circa 20 deelnemers hoorden in de Plantafe één bosuilpaartje en in de Redichemse Waard ca. 10 steenuilen.

ad. E:

Kleine zwanentellingen verlopen redelijk. Door kwakkelwinter helaas niet veel kleine zwanen aanwezig. Nog twee tellingen te gaan, t.w. op 17 en 31 maart a.s.

ad. F:

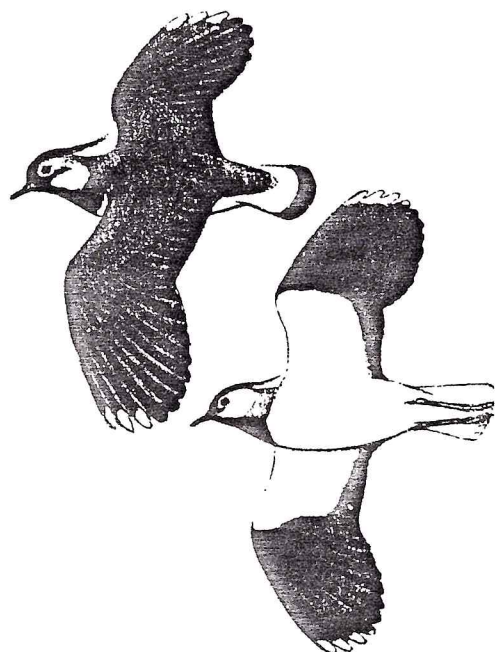
Voorjaarstrekellingen vanaf torentje bij rivierkruising nabij Wijk bij Duurstede zijn volop bezig.

Tot en met 11 maart j.l. passeerden tijdens de trektellingen van Tom 10.145 vogels. Grootste aantallen worden gescoord door zilvermeeuw (2.180 exx.), kievit (1.239 exx.) en kolgans (1.194 exx.). Op 3 maart passeerde een adulte jan van gent de telpost!!!

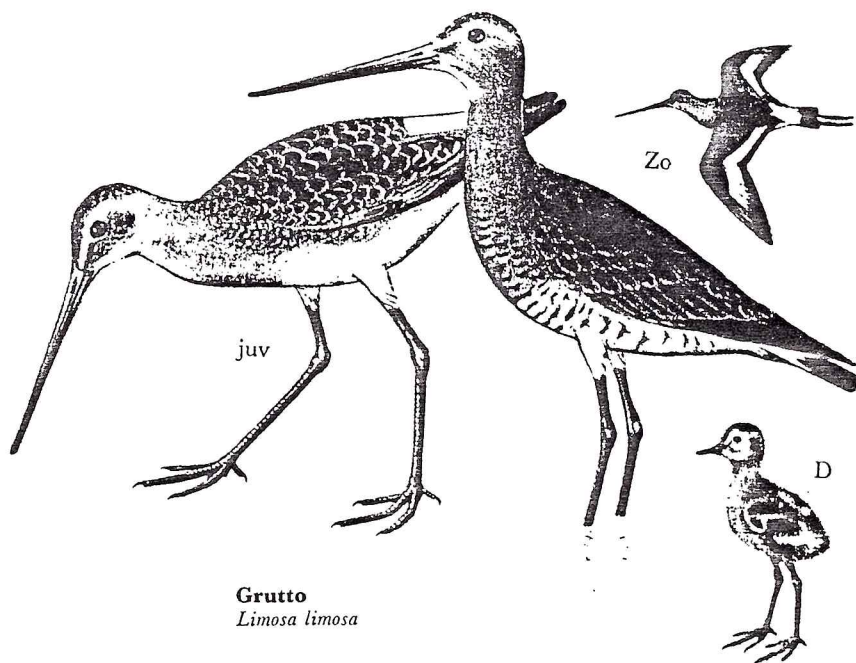
ad. G:

Samenstelling van de driemaandelijke tellingen, zoals verricht door de leden van de vogelwerkgroep, vanaf 1 oktober t/m 31 december 1983 zal op maandag 19 maart a.s. plaatsvinden.

Gerard van Ruiten.

Kievit *Vanellus vanellus*.

Grutto
Limosa limosa

Twee bekende flora's ingrijpend vernieuwd.

Kort na elkaar verschenen het vorig jaar twee belangrijke determineerboeken van planten die in Nederland groeien.

- De eerste was de "Flora van Nederland" door Heukels en Van der Meyden. Dit is de lang verwachte ingrijpend gewijzigde 20e druk van de beroemde flora van Heukels die in 1883 - een eeuw geleden - zijn eerste druk beleefde.
- De tweede was de "Geïllustreerde Flora van Nederland" door E. Heimans, H.W. Heinsius en Jac.P. Thijssse. Dit is de 22e druk van de beroemde schoolflora die in 1899 voor het eerst verscheen.

Zo je ziet allebei dus nieuwe uitgaven van twee traditionele flora's, die reeds zovelen wegwijs in de plantenwereld hebben gemaakt. Ieder met hun "voors" en "tegens", ook nu weer.

Het is best de moeite waard deze twee flora's eens te vergelijken om te zien in hoeverre zij verschillen in opvattingen en gebruikswijze.

Vooraf dit: met H/M bedoel ik de flora van Heukels/Van der Meyden, met H.H.T. die van Heimans, Heinsius en Thijssse.

Ondanks de zeer vereenvoudigde determineersleutels van de H/M-flora blijft van kracht dat beginners in het determineren meer succes hebben met de H.H.T. Bij deze laatste flora wordt meer gelet op kenmerken die zonder gesnij of gepulk waarneembaar zijn.

Bovendien is de beschrijving uitvoeriger en worden veel minder specifiek botanische termen gebruikt. Termen die een beginner vaak voortijdig doen afhaken. Bovendien zijn in de H.H.T.-flora een zeer groot aantal sierplanten opgenomen. Een beginner die simpelweg de naam van een door hem of haar gevonden plant te weten wil komen, weet meestal niet of die bewuste plant een wilde dan wel een gecultiveerde of ingevoerde plant is. De kans is dus groot dat de plant niet in de H/M-flora te vinden is, maar wel in de H.H.T.

Verder geeft de H.H.T. veel meer biologische informatie over de planten en hun groeiplaats.

Helaas worden in de nieuwe H.H.T.-flora niet overal de juiste wetenschappelijke namen gehanteerd. De H/M-flora volgt in deze het onlangs gereedgekomen standaardwerk de "Flora Europea".

Evenmin heeft de H.H.T. de nieuwe Nederlandse benamingen die onlangs voor een aantal soorten zijn vastgesteld, overgenomen. Voor het juist opnaam brengen van een inheemse wilde plant blijft dus de H/M-flora toonaangevend.

Toch hebben enkele botanici van naam gefundeerde kritiek op de H/M-flora.

Zo vinden zij de geslachten Rosa (roos), Taraxacum (paardebloem) en Rubus (braam) beslist onvoldoende behandeld en ook bij sommige andere soorten vindt men naar

hun oordeel onterechte samenvoegingen.

Samengevat krijgt men de volgende vergelijking:

H/M-flora	H.H.T.-flora
* moeilijk voor beginners	* makkelijker voor beginners
* goede tekstfiguren	* figuren over het algemeen goed, helaas enkele uitzonderingen
* geen sierplanten	* veel sierplanten
* korrekte bijgewerkte benamingen	* benamingen niet meer overal wetenschappelijk aanvaard
* verwijst naar het bekende standaardwerk Wilde planten dln. 1 t/m 3	* geen verwijzing naar Wilde planten, wel meer bijzonderheden
* meer gericht op de vakman en serieuze amateur	* meer gericht op de liefhebber

Tenslotte de gewetensvraag: "Welke flora kan ik nu het beste aanschaffen?"

Voor de echte beginners raad ik de H.H.T. aan, maar wanneer men al wat ervaring met planten heeft, raad ik zonder meer de H/M-flora aan, als men tenminste zich niet in sierplanten wil verdiepen.

Degenen die de plantenkursus die binnenkort (ik schrijf dit op 26 maart) van start gaat, willen volgen doen er m.i. (dit is ook de mening van de cursusleiding) goed aan de H/M-flora aan te schaffen.

Moelijkheden kunnen wij dan gezamenlijk te lijf en dan komen wij er zeker wel uit.

Toch kan ik mij op heel goede gronden voorstellen dat men meent aan de H.H.T.-flora de voorkeur te moeten geven. Zeker de verstandigste keus wanneer men zelfstandig wil leren determineren.

Ook deelnemers aan de cursus kunnen zo zij wensen, gerust deze flora aanschaffen. Eventueel kunnen wij dan met de bezitters van de H.H.T.-flora een apart groepje vormen.

Leo van der Kooij.

Roldklover

Wondklover

Zandblauwtje

Aanwezig: Han, Peter, Marcel, Berbera, Robbert, Breun, Henk, Tom en Paul.

Afwezig: Harry, Hans, Lucy, Frans, Arie en Gerard (allen met kennisgeving).

Agenda:

1. ingekomen stukken	7. knotten
2. uitgaande stukken	8. ekskursieprogramma + kampje Hemelvaart
3. klubhuis	9. plantenwerkgroep
4. 10-jarig jubileum	10. vogelwerkgroep
5. braderie	11. rondvraag
6. paden	
-
1. a) broedvogelmonitoringprojekt - telformulier en handleiding
 - b) nieuwsbrief SOVON-nestkasten
 - c) Argus nr. 1 - 1984
 - d) Vogelvlucht nr. 1 - 1984
 - e) Geldersche milieukrant nr. 1 - 1984
 - f) Kruisbek nr. 1 - 1984
 - g) de Wulp + een uitnodiging voor een algemene jaarvergadering op 26 maart 1984 en het jaarverslag van 1983 van de Haagse Vogelbescherming.
 - h) Natuur en Milieu maart 1984
 - i) brief uit Oost-Duitsland voor Marcel, betreffende vogelboeken
 - j) adreswijziging
 - k) bedankkaartje fam. Kievit
 - l) Lo Strillozzo
 - m) brief van Wageningen over onderzoek broedvogels in steden
 - n) brief van de Nijenburg inzake continuering verblijf in het Nonnetje.
 - o) bericht van het I.V.N. over werkkampen deze zomer. Han heeft daarover een stukje voor de Hak-al geschreven.
-
2. a) afrekening subsidie Soc. Culturele Aktiviteiten
 - b) brief aan de mensen v.d. plantenkursus
 - c) aanvraag voor vergunning om buiten de paden in de Regulieren te kunnen inventariseren.
-
3. Vrijdag 2 maart is er met een ambtenaar van Welzijn gesproken. We krijgen het ketelhuis samen met de Ziekenomroep. De kosten van de verbouwing moeten we zelf opbrengen samen met de Ziekenomroep. Er wordt momenteel gezocht naar mogelijkheden in de vorm van fondsen welke kunnen worden aangesproken.
-
4. Er komt weer cabaret, dus een gezellige feestavond. Er moet een feestkommissie worden gevormd. Gegadigden zijn Kars, Berbera, Henk, Robbert, Marcel, Paul, Lucy en Tom. Voor ideeën is er een brainstormingsavond op maandag 7 mei.

5. Er komt een braderie-kommissie met Peter, Harry, Paul en Marcel v. D.
Datum eerste vergadering vrijdag 27 april a.s., aanvang 20.00 uur.
6. Er is een goede actieve paddenwerkgroep en het gaas is al gezet.
7. Han: komt er weer een afsluitingsavond? Er wordt contact met Peter opgenomen.
8. Zie achter in de Hak-al.
9. Zie verslag van 6 februari.
10. Zie verslag vergadering vogelwerkgroep.
11. Berbera: hoe staat het met de enquête?
Die is nog niet klaar en komt in de volgende Hak-al.

Mededeling betreffende enquête.

Wij konden het niet klaarspelen om voor deze Hak-al een goede analyse te maken, daar wij het zelf druk hebben met andere bezigheden en ook omdat er meer enquête-formulieren ontvangen zijn dan we verwacht hadden (+ 83).

Wij vinden het zeer leuk dat er zoveel mensen gereageerd hebben. Van die formulieren moet dan ook een goede analyse gemaakt worden, wat dan in de volgende Hak-al geplaatst zal worden.

Gerard van Ruiten

&
,

Paul van der Sluis

De N.V.W.C. wil dit jaar weer met een seniorengroep de avondvierdaagse lopen.
Ik hoop dat er dit jaar ook weer genoeg sportieve natuur- en vogelwachters
meedoen, vorig jaar waren dat er ± 15.

De 41e
N.W.B.
Avondvierdaagse
wordt gehouden
in de week
van 4 t/m 8 juni 1984

Dus mensen laat je dit jaar ook weer eens van de goede "loop"-kant zien.
Je kunt vanaf 14 jaar meelopen. Je loopt dan elke avond ± 15 km. De kosten
bedragen f 5,50 p.p.

Het festijn wordt gehouden in de week van 4 t/m 8 juni 1984. De aanvangstijd
en de plaats van vertrek hoor je van mij nog.

Wanneer je mee wilt lopen, vul dan het onderstaande strookje in en lever dat
bij mij in met het verschuldigde bedrag.

je doet toch ook mee met de N.V.W.C.!

Paul van der Sluis
Weidsteeg 87 (hoek Parklaan)
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 3 0 8 7
(dit alleen voor inlichtingen)

Ik wil deelnemen aan de 41e avondvierdaagse 1984:

Naam:

Geboortejaar:

Herinnering:

handtekening:

Exskursie-programma

***** INDIEN NIET VERMELD, DAN VERTREKKEN ALLE ESKKURSIES VANAF 'T NONNETJE *****

maandag 9 april 1984

Vergadering vogelwerkgroep, aanvang 20.00 uur.

zaterdag 14 april 1984

Wandeling door het landgoed Mariënwaard aan de Linge tussen Tricht en Beesd. Vooral aandacht voor zangvogels en spechten, m.n. geluidsherkenning. Dit is een ekskursie in het kader van de jeugdvogelkursus. Start: 7.00 uur.

maandag 16 april 1984

Algemene maandelijkse vergadering, aanvang 20.00 uur.

vrijdag 20 april 1984

Dia-avond over De Peel, door Kars Veling. Hiervan komt een aparte konvo.

vrijdag 27 april 1984

Bijeenkomst werkgroep Braderie Culemborg 1984; aanvang 20.00 uur.

zaterdag 28 april 1984

Fietsen over de dijk langs de Steenwaard, d.i. de uiterwaard aan de overkant van de Lek tussen de spoorbrug en het fort bij Tull en 't Waal. Aandacht voor weidevogels, eenden en zangvogels van het open landschap.

Dit is een ekskursie in het kader van de jeugdvogelkursus. Start: 8.00 uur. Geld voor 2 x pont (80 cent) meenemen.

maandag 7 mei 1984

Brainstormingsavond van de feestkommissie 10-jaar N.V.W.C.; aanvang 20.00 uur.

zaterdag 12 mei 1984

Fietsen en wandelen in de omgeving van Langbroek. Hier liggen enkele mooie landgoederen met prachtige bossen. Aandacht voor zangvogels, o.a. wielewaal, nachtegaal, tuinfluiter, bosrietzanger, spotvogel en geelgors.

Deze ekskursie zal langer duren dan gebruikelijk. Neem dus brood en drinken mee voor de lunch. Om 14.30 uur ben je ongeveer weer thuis. Dit is een ekskursie in het kader van de jeugdvogelkursus. Start: 8.00 uur. Geld voor 2 x pont (80 cent) meenemen.

Hermelijn

25 + 10 cm. 's Zomers bruin met witte buik;
's winters wit. Altijd zwarte staartpunt.

maandag 14 mei 1984

Vergadering vogelwerkgroep, aanvang 20.00 uur.

vrijdag 18 mei 1984

Dia-avond duingebied Meyendel, o.l.v. Harry Wanders; aanvang 20.00 uur.

zaterdag 19 mei 1984

Busekskursie naar Meyendel (bij Wassenaar) o.l.v. Harry Wanders en Gerard van Ruiten; vertrek: 7.00 uur vanaf 't Jach. Hiervan komt nog een aparte konvo.

maandag 21 mei 1984

Algemene maandelijkse vergadering, aanvang 20.00 uur.

woensdag 23 mei 1984

Uiterste inleverdatum kopy Hak-al nr. 3 - juni 1984.

vrijdag 25 mei 1984

Nachtekskursie naar het Zouwegebied; vertrek 18.00 uur vanaf 't Nonnetje. Zaterdagmiddag ca. 12.00 uur terug. Inlichtingen en opgave bij Tom Kompier, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 4 9 8 5

woensdag 30 mei t/m zondag 3 juni 1984

Hemelvaartskamp. Opgeven middels bijgevoegd opgaveformulier, dat vòòr 1 mei a.s. ingeleverd dient te worden.

maandag 4 juni t/m donderdag 7 juni 1984

Avondvierdaagse 1984 o.l.v. Paul van der Sluis. Zie elders in deze Hak-al.

maandag 4 juni 1984

Zegge-ekskursie voor de gevorderden naar de Beusichemse Waard. Vertrek: 19.00 uur o.l.v. Tom Kompier. Met de fiets wordt vertrokken aan het eind van de Weidsteeg/Beusichemsedijk.

zaterdag 9 juni 1984

Fietsen en wandelen door het Beesdse Veld tussen Culemborg en Beesd. Aandacht voor allerlei zomervogels, o.a. zwaluwen. Start: 7.00 uur. Dit is een ekskursie in het kader van de jeugdvogelkursus.

donderdag 14 juni 1984

Plantenekskursie naar de Regulieren voor de deelnemers aan de plantenkursus en alle overige geïnteresseerde leden van de N.V.W.C.

Vertrek: 18.45 uur per fiets vanaf 't Nonnetje o.l.v. Han Jansen.

Auto's worden om 19.00 uur verwacht bij het bruggetje aan de Zeedijk.

K O N T A K T - A D R E S S E N

Vogelbeschermingskonsulent:

Marcel van der Tol, Lindeboom 21, Culemborg, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 8 1 0 2

Asielhouders:

Dhr. A.J. van Frankenhuyzen, Kortenhoevenweg 159, 4128 LD Lexmond, tel.: 0 3 4 7 4
1 6 7 7

Dhr. A.P. van Bijsterveld, Heermoeshof 4, Houten, tel.: 0 3 4 0 3 - 1 7 6 2

(alleen roofvogels en uilen)

Diverse Natuurorganisaties:

Milieu alarmnummer luchtverontreiniging 0 8 5 - 4 5 2 2 2 0

Veldpolitie: Den Hartog 0 3 4 3 7 - 5 5 8 (Werkhoven)

Vrielink 0 3 4 3 6 - 1 6 7 5 (Cothen)

Meldkamer 0 3 4 0 4 - 2 4 8 2 4 (Zeist)

Gemeentepolitie Culemborg: Dhr. Helmond, Boerestraat 35, Culemborg, tel.: 1 5 7 4 4

Vereniging Milieudefensie, Tweede Weteringplantsoen 9, 1017 ZD Amsterdam.

Gelderse Milieudefensie, Jansbuitensingel 3, 6811 AA Arnhem, tel.: 0 8 5 -

5 1 5 0 6 9

Milieuwerkgroep "Noordwest-Betuwe", T. van Beek, Hinkerstraat 36, Cothen,

tel.: 0 3 4 3 6 - 1 6 8 7

Milieuwerkgroep Gelderland, H. ten Berghe, Rutger Jacobsstraat 27, 4196 AE Tricht,

tel.: 0 3 4 5 5 - 3 9 7 4

Milieuwerkgroep Houten, Kon. Julianastraat 13, 3991 DJ Houten.

Staatsbosbeheer regio Betuwe, Vleesstraat 19 A, Tiel, tel.: 0 3 4 4 0 - 1 9 8 7 8

Stichting Het Geldersch Landschap, Zypendaalseweg 44, 6814 CL Arnhem,

tel.: 0 8 5 - 4 2 0 9 4 4

Vereniging tot Bescherming van Vogels, Driebergseweg 16 B, 3705 JB Zeist,

tel.: 0 3 4 0 4 - 2 5 4 0 6

Instituut voor Natuurbeschermingseducatie, Plantage Middenlaan 41, 1018 DC Amsterdam

Stichting Natuur en Milieu, Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht, tel.: 0 3 0 -

3 3 1 3 2 8

Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, Noordereinde 60, 1243 JJ 's-Graveland,

tel.: 0 3 5 - 6 2 0 0 4

Wereld Natuur Fonds Nederland, Postbus 7, 3700 AA Zeist, tel.: 0 3 4 0 4 -

2 2 1 6 4

Greenpeace Nederland, Postbus 11026, 1001 GA Amsterdam

Damrak 83-II, 1012 LN Amsterdam, tel.: 0 2 0 - 2 3 6 5 4 5

2 3 1 8 4 3

